

Dwergspanners determineren

Eerste hulp bij *Eupithecia*'s in België en Nederland

Wim Veraghtert
Natuurpunt Studie
Versie 1.1 (december 2015)

Dwergspanners determineren

Eerste hulp bij Eupithecia's

Wat juveniele meeuwen voor vogels en zeggensoorten (*Carex*) voor planten zijn, zijn dwergspanners voor de macro-nachtvlinders: één van de lastigste soortcomplexen, met een hoop soorten die uitblinken in een gebrek aan duidelijke of opvallende kenmerken. Het is niet verwonderlijk dat veel nachtvlindersaars dwergspanners links laten liggen.

We kunnen niet ontkennen dat dwergspanners een moeilijke groep zijn om 'vat' op te krijgen. Maar ze blijken niet zo onmogelijk als vaak wordt gedacht. De overgrote meerderheid van de individuen valt zelfs op basis van foto's te determineren, als twee belangrijke voorwaarden vervuld zijn:

- Het exemplaar is niet sterk afgevlogen.
- De foto is duidelijk, scherp en toont voldoende detail.

Er zijn al eerder werken over dwergspanners gepubliceerd. Ondanks die gidsen blijft het een complexe materie. We zijn er ons van bewust dat voorliggend boekje geen heiligmakende bijbel is. Exemplaren die op bepaalde punten afwijken (bijv. melanistische exemplaren) kunnen enkel d.m.v. genitaalonderzoek gedetermineerd worden. Hetzelfde geldt voor te sterk afgevlogen exemplaren.

Zwartkamdwergspanner
© Davy De Grootte

Dwergspanners determineren Literatuur

Over dwergspanners is al heel wat geschreven. Er zijn drie recente werken specifiek aan dwergspanners gewijd; daarnaast is er de veelgebruikte vertaling van Waring & Townsend. Het oudere Engelse werk van Agassiz (1981) wordt hieronder niet besproken.

- Blütenspanner Mitteleuropas erkennen und bestimmen (Hans-Joachim Weigt; 138pp)

Overzichtelijk dwergspannergidsje waarin dwergspanners ondergebracht zijn in soortcomplexen van gelijkende soorten. Niet alle kenmerken die Weigt aanhaalt, zijn even standvastig (eigen ervaring). Niet voor de echte beginners, want op de herkenning van een aantal 'gemakkelijk herkenbare soorten' (waaronder Gewone, Streepjes-, Linde- en Klokjesdwergspanner) wordt niet verder ingegaan. Ook een uitgebreid, rijkelijk geïllustreerd hoofdstuk over rupsen en waardplanten.

- British and Irish Pug Moths . A guide to their identification and biology (Adrian M. Riley & Gaston Prior)

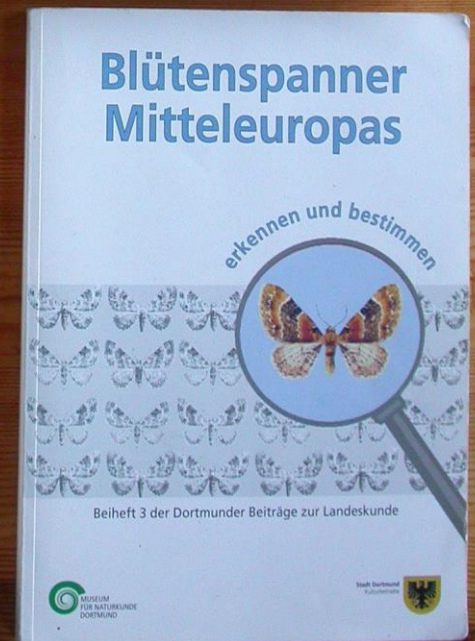
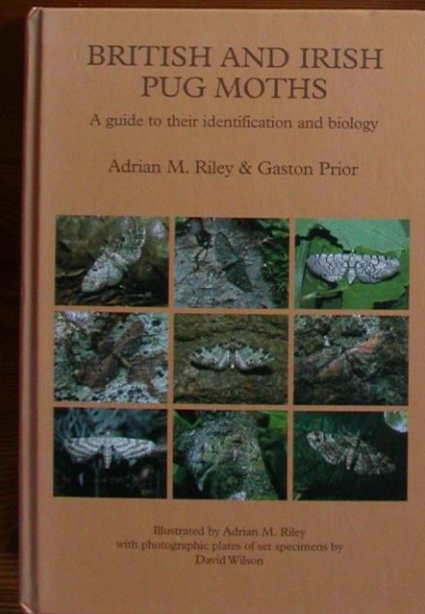
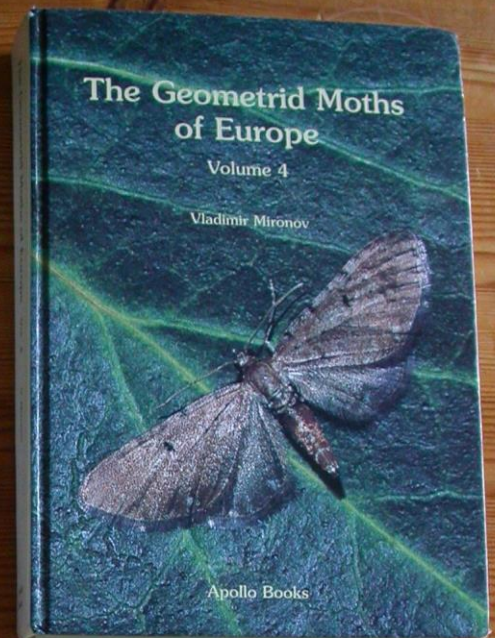
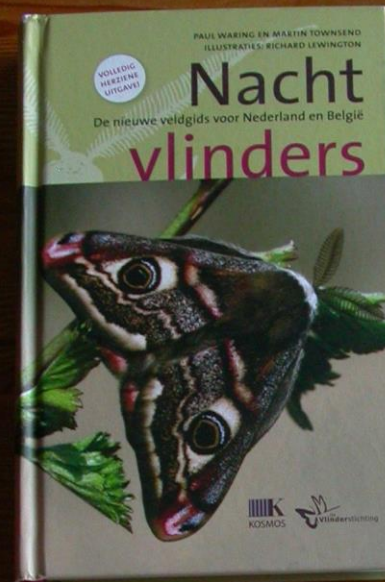
Mooi verzorgde uitgave. Platen van gelijkende soorten zijn bij elkaar gezet; ook worden in de tekst bij elke soort gelijkende soorten besproken. Afbeeldingen van museumexemplaren en levende exemplaren in rust zijn helaas veel te klein om duidelijk te zijn.

- The Geometrid Moths of Europe Volume 4 (Vladimir Mironov)

Standaardwerk van 464 pp. in een prestigieuze reeks, geschreven door een wereldautoriteit. Bij elke soort een bespreking van gelijkende soorten en afbeeldingen met pijltjes bij de kenmerken (enkel museumexemplaren). Bevat alle Europese soorten en is dus overweldigend.

- Nachtvlinders (Waring & Townsend)

In de Nederlandstalige veldgids worden dwergspanners behandeld op p. 104-124. Ook daar gaat veel aandacht naar de bespreking van gelijkende soorten. Hoewel er van enkele soorten tot vier exemplaren zijn afgebeeld, zijn veel soorten variabel dan de gids doet vermoeden. Van sommige soorten (bijv. Heidedwergspanner en Eppedwergspanner) zijn de tekeningen enigszins misleidend.

Met deze literatuur zou het determineren van dwergspanners moeten lukken. Maar u kan het ook gewoon met voorliggend werkje proberen.

Dwergspanners determineren

Internetbronnen

Als je niet over gespecialiseerde literatuur beschikt, kan je voor determinatiehulp ook op het internet terecht. Enkele aan te raden websites zijn:

- Lepiforum.de: schoolvoorbeeld van Deutsche Gründlichkeit. Veel goede foto's en van de meeste soorten een goed beeld van de intraspecifieke variatie. Mogelijkheid tot bekijken van verschillende (2-3) soorten naast elkaar (zie screenshot hieronder). Met medewerking van Duitslands beste kenners, waaronder Hans-Joachim Weigt.
- Ukmoths: Gerenommeerde Britse tegenhanger van vlindernet.nl. De determinatietekst is vaak beperkt.
- Vlindernet.nl: Goed, maar dezelfde tekst als in de nachtvlindergids; op de foto's na dus weinig meerwaarde.
- pyrgus.de: eenmansproject van Wolfgang Wagner. Hoge kwaliteitsfoto's van vlinders & rupsen, vaak met kweekexperimenten en interessante ecologische informatie;
- lepinet.fr: Franse tegenhanger van vlindernet.nl. Vaak meerdere foto's van één soort.
- <http://www.insects.fi/insectimages/browser?order=LEP&family=Geometridae&genus=Eupithecia>: nog meer museumexemplaren van een hoop soorten.

Zie: referenties (p. 88) voor volledige linkadressen

Wie op lepiforum.de (Bestimmungshilfe) bovenaan de optie 'doppelt' aanklikt, kan twee soorten in één oogopslag met elkaar vergelijken.

Dwergspanners determineren

Wat zijn dwergspanners?

De term 'dwergspanners' omvat de soorten uit verschillende genera. Het grootste en lastigste genus is *Eupithecia*. Daarnaast komen er in Vlaanderen nog drie soorten dwergspanners uit het genus *Pasiphila* voor en telkens één soort uit de genera *Anticollix*, *Chloroclystis* en *Gymnoscelis*.

Doorgaans zijn dwergspanners kleine soorten die in rust de achtervleugel grotendeels verbergen onder de voorvleugel. Bruin- en grijs tinten domineren; enkele dwergspanners zijn opvallend groen, oranje of bont (zwart-wit) getekend.

Veel dwergspanners vertonen een duidelijke middenstip op de voorvleugel. Dat kenmerk komt ook voor bij andere spannersoorten. Een spanner die geregeld onterecht voor een dwergspanner wordt aanzien is de Paardenbloemspanner (*Idaea seriata*). Dit is de kleinste soort onder de stipspanners, die bovendien zeer algemeen is.

Paardenbloemspanner: een dwerg onder de stipspanners, maar geen dwergspanner.

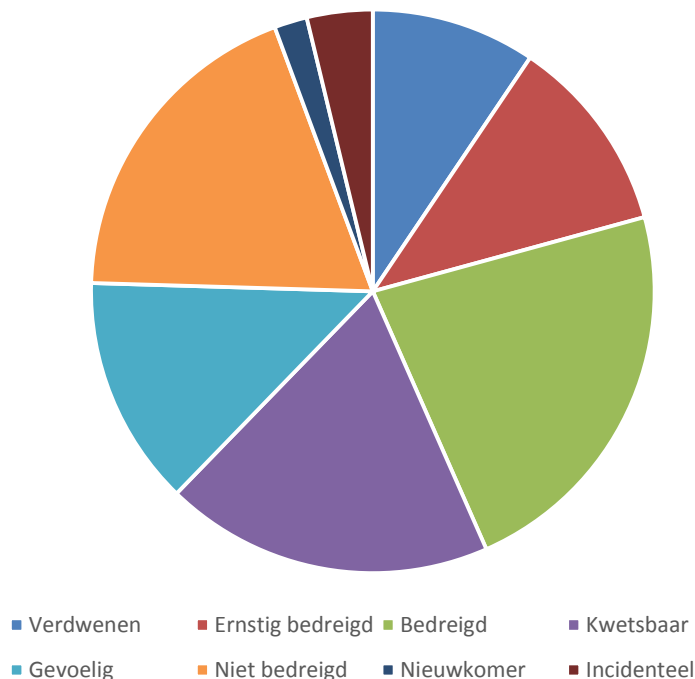
Dwergspanners determineren

Soortendiversiteit

In Vlaanderen komen 45 soorten dwergspanners uit het genus *Eupithecia* voor (waarvan 4 na 2000 niet meer zijn waargenomen). Nog eens vijf soorten komen enkel in Wallonië voor, wat het totaal voor België op 50 *Eupithecia*-soorten brengt. Als we de verwante genera *Anticollix*, *Chloroclystis*, *Gymnoscelis* en *Pasiphila* erbij tellen, dan bedraagt het aantal soorten dwergspanners in België 56 (en 51 in Vlaanderen). De 4 mogelijk verdwenen (of: weer op te sporen) soorten zijn Grasklokjes- (*E. impurata*), Gallen- (*E. analoga*), Gemarmerde (*E. irriguata*) en Klokjesdwergspanner (*E. denotata*).

In Nederland telt de lijst van het genus *Eupithecia* 47 soorten (waarvan 4 na 2000 niet meer zijn waargenomen). Eén Nederlandse soort werd nog nooit in België gezien (Ganzenvoetdwergspanner (*E. sinuosaria*), éénmalige waarneming in 1953; zie foto onder). Met de kleine genera erbij staan er 53 soorten dwergspanners op de Nederlandse lijst. In de Voorlopige Rode Lijst Macronachtvlinders (Ellis et al. 2013) wordt niet minder dan 62% van de soorten als min of meer bedreigd beschouwd. Wereldwijd telt het genus *Eupithecia* 1500 soorten.

Dwergspanners op de
Voorlopige Rode Lijst van Nederland

Ganzenvoetdwergspanner

© Ruud Van Middelkoop

Dwergspanners determineren

Tips & tricks

Dwergspanners determineren: hoe begin je eraan?

Wie een dwergspanner wil determineren en begint te zoeken in een lijst van ca. 50 soorten weet niet altijd waar te beginnen. **Vleugel- en structuurkenmerken** (tekening, vorm & grootte) zijn in principe doorslaggevend, maar twee andere elementen kunnen evenzeer helpen: de **vliegtijd** en de **vangstlocatie**.

Niet alle dwergspanners vliegen het hele jaar door, niet alle soorten komen overal voor en niet alle dwergspanners lijken erg op elkaar: wie begint te elimineren, zal al snel merken dat in veel gevallen de meerderheid van de soorten geschrapt kan worden op basis van één of meerdere van bovenstaande criteria.

Valeriaandwergspanner: een op het eerste zicht hopeloos beestje dat zich laat determineren door de combinatie van: het kleine formaat, het witte vlekje in de binnenrandhoek, de amper zichtbare middenstip, het biotoop (moeras) en de vangstdatum (juni).

Dwergspanners fotograferen

Het maken van goede foto's is aan te bevelen. Bij twijfel kan je goede foto's altijd voorleggen aan een kenner met meer dwergspannerervaring.

Tips daarbij zijn:

- *Wacht niet te lang met het fotograferen van een vers exemplaar. Dwergspanners zijn erg snel afgevlogen. Bewaar ze geen dag in een potje.

- *Fotografeer een dwergspanner van bovenaf zodat vleugels en achterlijf goed op de foto staan.

- *Bij twijfel of bij vermoeden van een moeilijk herkenbare, zeldzame soort kan het aangeraden zijn een exemplaar te verzamelen. Dan is genitaalonderzoek later nog mogelijk.

Wie veel dwergspanners bekijkt, kan na verloop van tijd ook afgevlogen exemplaren determineren op basis van jizz. Hierboven twee Striepjesdwergspanners, waarvan het bovenste ex. al veel kenmerken verloren heeft.

Dwergspanners

determineren

Tips & tricks

Vleugelkenmerken

Het merendeel van de Belgische dwergspanners is, tenminste in verse toestand, op basis van vleugelkenmerken te herkennen. Het komt er vooral op aan naar details te (leren) kijken. Laat afgevlogen exemplaren voor wat ze zijn en overloop bij een vers exemplaar de volgende puntjes.

- ☐ Is er een duidelijke middenstip aanwezig?
- ☐ Is de basiskleur van de voorvleugel bruin, grijs of anders (een opvallende kleur zoals groen)?
- ☐ Is er in de binnenrandhoek van de voorvleugel (en/of achtervleugel) een opvallende witte vlek?
- ☐ Is er op de voorvleugeltekening een opvallende dwarslijntekening?
- ☐ Is er een (bleke) golflijn aanwezig?
- ☐ Is de voorvleugel lang en smal of eerder kort en breed? Is de vleugelpunt afgerond of eerder puntig?
- ☐ Is er een tekening op het achterlijf aanwezig? (donker bandje op tweede achterlijfssegment, of zwarte streepjes langs de zijkant?)
- ☐ Zijn de aders in de voorvleugel duidelijk zichtbaar (zwart, met zwarte pijlvlekjes of zwart-wit geblokt)?
- ☐ Is de franje geblokt?

Veel dwergspanners laten zich determineren door een combinatie van kenmerken. Niet alle exemplaren zijn schoolvoorbeelden: bij de Guldenroededwergspanner hiernaast kloppen de vette middenstip, de geblokte aders, het witte vlekje in de binnenrandhoek, maar het typische driehoekige witte vlekje op het borststuk is bij dit exemplaar nauwelijks te zien.

Dwergspanners: topografie

Enkele termen benoemd

Zwarte pijlvlekjes
op de aders

Middenstip

Buitenste
dwarslijn

Eikendwergspanner

© Marc Herremans

Wit vlekje in de
binnenrandhoek

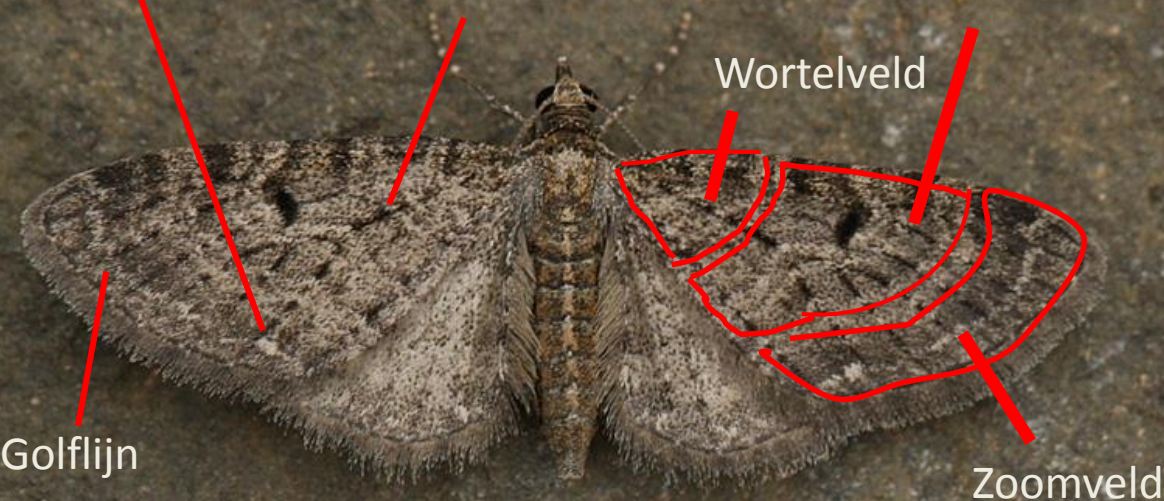
Geblokte aders

Middenveld

Wortelveld

Golflijn

Zoomveld

Guldenroededwergspanner

© Leo Janssen

Dwergspanners

determineren

Tips & tricks

Dwergspanners & hun voedselplanten

Veel dwergspanners zijn gebonden aan een bepaalde plant of plantenfamilie. Typisch voor dwergspanners is dat veel soorten enkel van de bloemen en/of de zaden van hun voedselplanten leven.

Het gamma aan waardplanten dat door dwergspanners gebruikt wordt, omvat zowel loofbomen (bijv. eik), struiken (bijv. meidoorn), dwergstruiken (bijv. struikheide) als een hele reeks bloemplanten (composieten en schermbloemigen zijn daarbij goed vertegenwoordigd). Er zijn in Vlaanderen geen dwergspanners die gebonden zijn aan grassen, varens of mossen.

In tegenstelling tot veel andere macro-nachtvinders worden dwergspanners beschouwd als weinig mobiel. Sommige soorten kan je best (of enkel) opsporen door ze te gaan zoeken bij de waardplant(en). Voorbeelden van soorten die zich ook overdag gemakkelijk laten verstoren op of bij de waardplant zijn Bosrankdwergspanner (bosrank), Hengeldwergspanner (hengel of ratelaar) en Dwarsbanddwergspanner (walstro in de duinen). Notoir mobiele soorten zijn uitzonderingen (bijv. Smalvleugeldwergspanner).

Hoewel de meeste soorten op licht afkomen, zijn de meest strikte habitatspecialisten het best op te sporen door (in de schemering) met vlindernet en zaklamp de waardplanten af te speuren. Een Hengeldwergspanner vind je zo veel gemakkelijker dan bijv. door te lokken met licht. Dwergspanners komen zelden of nooit op smeer.

Bekijk ook p. 81: dwergspanners & biotopen.

Smalvleugeldwergspanner
op zijn waardplant,
struikheide.

© Maarten Jacobs

De rups van de Valeriaandwergspanner leeft van bloemen en zaden van Echte valeriaan.

© Heidi Dries

Dwergspanners determineren

Tips & tricks

Vier genera

Dit werk focust sterk op het soortenrijke genus *Eupithecia*. Daarnaast zijn er nog 4 andere genera van dwergspanners.

- Genus *Anticollix*: enkel Wederikdwergspanner. Onmiskenbaar door gekartelde achterrand en grootte (zie p. 67).
- Genus *Pasiphila*: 3 soorten. Dit genus onderscheidt zich van de *Eupithecia*'s door 2 duidelijke kenmerken:
 - Vleugelvorm: terwijl bij veel *Eupithecia*'s de achtervleugel in rust grotendeels verscholen zit achter de voorvleugel, is dat bij de *Pasiphila*'s veel minder het geval. De achtervleugel steekt verder uit en is afgerond. Ook de voorvleugel is opvallend breed en eerder afgerond.
 - Onderzijde: Langs onder bekeken maken de *Pasiphila*-soorten een erg bonte indruk. Zij vertonen doorgaans vette dwarslijnen.
- Genus *Gymnoscelis*: Zwartkamdwergspanner. Kleine soort met driehoekige, puntige vleugels en zwarte dwarslijnen (zie p. 25).
- Genus *Chloroclystis*: V-dwergspanner. Onmiskenbare groene soort met zwarte -v- op de voorvleugel en karakteristieke vleugelhouding (zie p. 68).

Bosbesdwergspanner langs de onderkant bekeken: bont!

Groene dwergspanner met typische *Pasiphila*-vorm: brede, afgeronde voorvleugels; ronde, uitstekende achtervleugels.

V-dwergspanner: onmiskenbaar

Dwergspanners determineren

Tips & tricks

Leeswijzer: hoe begin je eraan?

1. Check of het één van de 7 gemakkelijke soorten is die je op p. 12 vindt. Zo nee:
2. Noteer de kenmerken die je waarneemt (overloop checklist p. 8)
3. Bekijk p. 13-23 waar meer dan 35 soorten gegroepeerd staan o.b.v. gelijkenissen.
4. Als je denkt dat hij er tussen staat, lees dan de soortbespreking, bekijk extra foto's en vergelijk met gelijkende soorten.
5. Als je hem niet vindt, ga naar de leidraad per vliegperiode (p. 72). Overloop het lijstje van de soorten die vliegen in jouw maand.
6. Elimineer in die lijst soorten die het niet kunnen zijn. Lees de uitgebreide soortbesprekingen van de soorten die het wel kunnen zijn. (Let op: zeer zeldzame soorten die enkel in Wallonië voorkomen, zijn doorgaans niet opgenomen in de leidraad; bij de soortbesprekingen zijn deze soorten aangeduid met een Waals vlaggetje.)
7. Alles geëlimineerd en geen uitkomst? Opnieuw starten en/of second opinion vragen, bijv. op een internetforum of via www.waarnemingen.be. Soort wel gevonden? Invoeren in www.waarnemingen.be (of www.waarneming.nl)!

27 mei – Laakdal (Antwerpen)

Voorbeeld

Waargenomen kenmerken:

- Vrij grote bleek grijsbruine dwergspanner
- Duidelijke middenstip (verticaal, streepvormig)
- Fijne dwarslijnen die dikker worden nabij de voorrand
- Zwart-wit geblokte aders
- Geen opvallende golflijn, noch tekening in het zoomveld
- Geen wit vlekje in de binnenrandhoek van de voorvleugel
- Geen wit vlekje op borststuk
- Donker bandje aan basis van achterlijf

➡ Streepjesdwergspanner (*E. intricata*),
typisch exemplaar

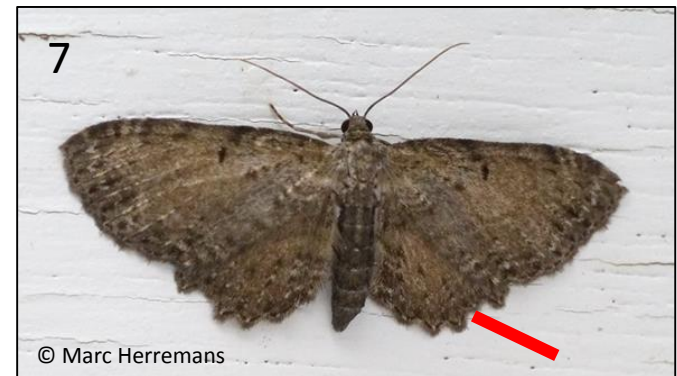
Dwergspanners determineren

Onmiskkenbare soorten

Met deze acht soorten zullen ook beginners weinig problemen hebben:

1. Oranje dwergspanner (*E. icterata*)
2. Silenedwergspanner (*E. venosata*)
3. Fruitboomdwergspanner (*E. insigniata*)
4. Witvlakdwergspanner (*E. succenturiata*)
5. Zwartvlekdwergspanner (*E. centaureata*)
6. Cipresdwergspanner (*E. phoeniceata*)
7. Wederikdwergspanner (*A. sparsata*) o.w.v. gekartelde achterrand
8. V-dwergspanner (*C. v-ata*)

Dwergspanners determineren

Soorten met groene tinten

Melanistische vormen

Melanistische (nagenoeg zwarte en ongetekende) vormen kunnen bij verschillende soorten dwergspanners voorkomen. Voor de determinatie is genitaalonderzoek vaak aangewezen, al kunnen de waarnemingsdatum, het biotoop en structuurkenmerken zoals vleugelvorm wel helpen. Soorten met melanistische vormen zijn:

- Schermbloemendwergspanner (*E. tripunctaria*)
- Grijze dwergspanner (*E. subfuscata*)
- Guldenroededwergspanner (*E. virgaureata*)
- Lariksdwergspanner (*E. lariciata*)
- Voorjaarsdwergspanner (*E. abbreviata*)
- Drievlekdwergspanner (*E. trisignaria*)
- Jeneverbesdwergspanner (*E. pusillata*)
- Fijnspar dwergspanner (*E. tantillaria*)
- Groene dwergspanner (*P. rectangulata*)

1. Groene dwergspanner (*P. rectangulata*): vers grasgroen tot donkergroen, met groene kleur ook op achterlijf; buitenste dwarslijn met opvallende knik; zoomveld bont
2. Bosbesdwergspanner (*P. debiliata*): pastelgroen, dwarslijnen zijn stippenrijen
3. Sleedoorndwergspanner (*P. chloerata*): vers vaak met koude, lichtgroene tint; basis achterlijf vaak zalmroze; dwarslijnen zonder uitgesproken knik; mei-juni
4. V-dwergspanner (*C. v-ata*): achtervleugels vaak verscholen, zwarte tekening in de vorm van V

Dwergspanners determineren

Soorten zonder opvallende middenstip

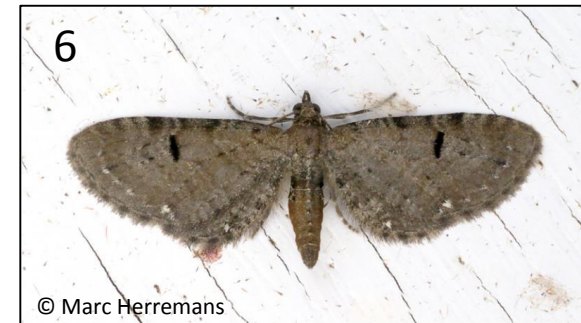

1. Hoornbloemdwergspanner (*E. pygmaeata*): klein formaat, egaal, vaak wit vlekje binnenrandhoek
2. Bosrankdwergspanner (*E. haworthiata*): klein formaat, roodbruin borststuk & achterlijf
3. Gewone dwergspanner (*E. vulgata*): wit vlekje binnenrandhoek of golflijn, vaak roodbruine tinten, voorrand gebogen, vrij ronde vleugels
4. Hengeldwergspanner (*E. plumbeolata*): klein formaat, geen wit vlekje binnenrandhoek, fijne dwarslijnen
5. Heidedwergspanner (*E. satyrata*): fijne dwarslijnen, aders zwart-wit geblokt
6. Valeriaandwergspanner (*E. valerianata*): wit vlekje binnenrandhoek, fijne golflijn, valeriaan (!), mei-juni
7. Zwartkamdwergspanner (*G. rufifasciata*): klein formaat, zwarte dwarslijnen, puntige vleugels
8. Voorjaarsdwergspanner (*E. abbreviata*): middelgroot, fijne zwarte pijlvlekjes op aders, vaak lange vleugels, maart-mei

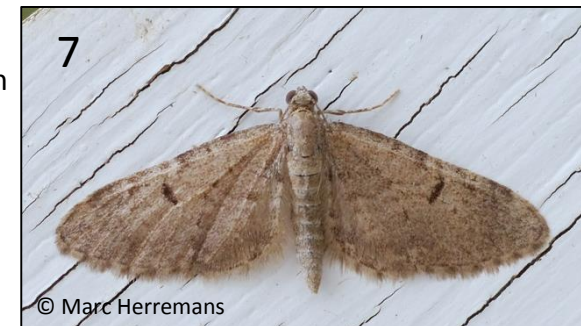
Vergelijk ook Melde-, Dwarsband- en Smalvleugel- en Zoomdwergspanner.

Dwergspanners determineren

Soorten met opvallende middenstip én weinig tekening

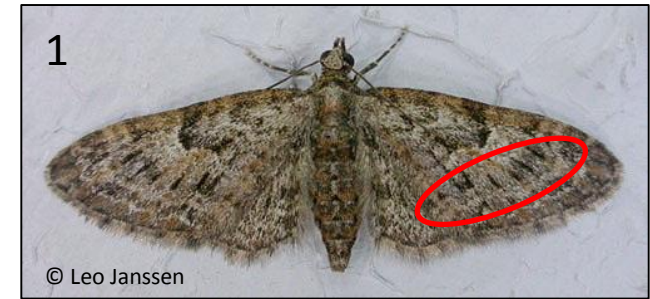

1. Drievlekdwergspanner (*E. trisignaria*): bruine voorvleugels, fijne golflijn, donkere vlekjes tegen voorrand. Net als volgende soort stippenrij centraal op achterlijf; allebei zomersoorten
2. Eppedwergspanner (*E. selinata*): bruine voorvleugels, donkere vlekjes tegen voorrand, geen golflijn
3. Bevereldwergspanner (*E. pimpinellata*): mengeling van grijs en oranjebruin, witte golflijn
4. Kruiskruidwergspanner (*E. expallidata*): grote, bleke soort met lange vleugels, dwarslijn als stippenrij, verticale middenstip, zwart bandje achterlijf
5. Egale dwergspanner (*E. absinthiata*): lange, roodbruine vleugels, wit vlekje binnenrandhoek, donker bandje achterlijf, niet of zwak geblokte franje
6. Hopdwergspanner (*E. assimidata*): korte & brede roodbruine vleugels, wit vlekje binnenrandhoek, verticale middenstip, donker bandje achterlijf, geblokte franje
7. Dennendwergspanner (*E. indigata*): verticale middenstip, voorranden vormen stompe hoek, lentesoort

Dwergspanners determineren

Soorten met kleine, ± ronde tot ovale middenstip

1. Eikendwergspanner (*E. dodoneata*): zwarte pijlvlekjes, bleke zone buitenzijde middenstip, lente
2. Wilgendwergspanner (*E. tenuiata*): nogal ronde vleugels, donkere tekening tegen gebogen voorrand, dubbele dwarslijn buigt rond middenstip
3. Gewone dwergspanner (*E. vulgata*): (rood)bruine, vaak afgeronde voorvleugels, wit vlekje binnenrandhoek, fijne golflijn
4. Schermbloemendwergspanner (*E. tripunctaria*): witte vlekjes in zoomveld voor- en achtervleugel; donkere aders, wit vlekje op borststuk
5. Grijze dwergspanner (*E. subfuscata*): fijne dwarslijnen, vaak donker zoomveld, achterlijfstekening
6. Esdoorndwergspanner (*E. inturbata*): zoomveld bont, met lichte en donkere zones; middenveld vaak met oranjeachtige tinten en gekartelde buitenste dwarslijn; zomersoort
7. Meldedwergspanner (*E. simpliciatia*): grote zomersoort, oranjebruine voorvleugels & fijne golflijn
8. Smalvleugeldwergspanner (*E. nanata*): smalle vleugels, opvallende dwarslijnen, bont getekend

Dwergspanners determineren

Kleine soorten (spanwijdte $\leq 18\text{mm}$)

1. Fijnsparndwergspanner (*E. tantillaria*): vette middenstip, duidelijke dwarslijnen
2. Valeriaandwergspanner (*E. valerianata*): weinig getekend, vaak fijne witte golflijn
3. Bosrankdwergspanner (*E. haworthiata*): geen middenstip, roodbruin borststuk/achterlijf
4. Hengeldwergspanner (*E. plumbeolata*): geen middenstip, subtiele dwarslijntekening
5. Eikendwergspanner (*E. virgaureata*): zwarte pijlvlekjes, duidelijke middenstip, bonte tekening
6. Gewone dwergspanner (*E. vulgata*): kleine of geen middenstip, wit vlekje binnenrandhoek
7. Hoornbloemdwergspanner (*E. pygmaeata*): chocoladebruin, geen middenstip, wit vlekje binnenrandhoek
8. Zwartkamdwergspanner (*G. rufifasciata*): driehoekige puntige vleugels, geen middenstip
9. Wilgendwergspanner (*E. tenuiata*): kleine middenstip, afgeronde vleugels

Vergelijk ook Dennen-, Esdoorn- en V-dwergspanner.

Dwergspanners determineren

Soorten met vette middenstip & duidelijke tekening

1. Streepjesdwergspanner (*E. intricata*): vrij grote bleekgrijze tot beige soort, dwarslijnen verdikt tegen voorrand, donker bandje achterlijf, mei-juli
2. Spardwergspanner (*E. abietaria*): zeer grote soort met sterk getekende voorvleugel
3. Fijnspardwergspanner (*E. tantillaria*): vrij kleine soort met afgeronde vleugels; opvallende dwarslijnen, zwart bandje achterlijf, april-juni
4. Guldenroededwergspanner (*E. virgaureata*): witte vlekjes in zoomveld voor- en achtervleugel; donkere aders, wit vlekjes op borststuk
5. Sleedoorndwergspanner (*P. chloerata*): vers vaak met groene tint; zalmroze basis achterlijf
6. Voorjaarsdwergspanner (*E. abbreviata*): lange, vaak puntige voorvleugels, zwarte pijlvlekjes, maart-mei
7. Bijvoetdwergspanner (*E. innotata*): smalle vleugels, dwarslijnen vaak met scherpe hoek

Soorten met dunne, verticale middenstip

Dwergspanners determineren

Soorten met duidelijk wit vlekje op het borststuk

1. Schermbloemendwergspanner (*E. tripunctaria*): grijze soort met opvallende witte vlekjes in de binnenrandhoek van voor- en achtervleugel en in zoomveld
2. Guldenroededwergspanner (*E. virgaureata*): (bruin)grijze soort met wit vlekje in de binnenrandhoek, opvallend geblokte aders, vrij vette middenstip
3. Lariksdwergspanner (*E. lariciata*): (bruin)grijze soort met opvallende buitenste dwarslijn, geen wit vlekje in de binnenrandhoek (vnl. juni-augustus)
4. Voorjaarsdwergspanner (*E. abbreviata*): bruine soort met lange, puntige vleugels en een dunne, streepvormige middenstip die soms afwezig is; maart-mei
5. Dwarsbanddwergspanner (*E. subumbrata*): grijsachtige soort met bleek middenveld en contrasterend donker zoomveld

Dwergspanners determineren

Soorten met donker bandje aan de basis van het achterlijf

1. Loofboomdwergspanner (*E. exigua*): bont getekend zoomveld, zwarte pijlvlekjes, voorjaarssoort
2. Hopdwergspanner (*E. assimilated*): verticale middenstip, roodbruine voorvleugels, franje geblokt
3. Egale dwergspanner (*E. absinthia*): lijkt op Hop-, maar langere vleugels, geen geblokte franje;
4. Bevereldwergspanner (*E. pimpinellata*): mix grijs & oranjebruin, witte golflijn, verticale middenstip
5. Fijnspardwergspanner (*E. tantillaria*): vrij kleine soort met afgeronde vleugels; opvallende dwarslijnen, april-juni
6. Streepjesdwergspanner (*E. intricata*): vrij grote bleekgrijze tot beige soort, dwarslijnen verdikt tegen voorrand, donker bandje achterlijf, mei-juli
7. Bijvoetdwergspanner (*E. innotata*): smalle vleugels, verticale middenstip, dwarslijnen gehoekt
8. Vroege dwergspanner (*E. lanceata*): onmiskenbare dwarslijntekening, gebonden aan spar, maart-mei

Dwergspanners determineren

Soorten met een contrasterend donker zoomveld

1. Grijze dwergspanner (*E. subfuscata*): kleine middenstip, weinig opvallende kenmerken, piek in juni
2. Loofboomdwergspanner (*E. exiguata*): zwarte pijlvlekjes, zoomveld met enkele donkere, hoekige vlekken; duidelijke middenstip; voorjaar
3. Wilgendwergspanner (*E. tenuiata*): vrij kleine soort met ronde vleugels; kleine middenstip; zomer
4. Dwarsbanddwergspanner (*E. subumbrata*): grijsachtige soort met bleek middenveld en contrasterend donker zoomveld
5. Esdoorndwergspanner (*E. inturbata*): vrij kleine soort met kleine middenstip; middenveld warm (oranje)bruin met gekartelde dwarslijn; zomer
6. Heidedwergspanner (*E. satyrata*): (bruin)grijze soort met kleine middenstip, aders zwart-wit geblokt
7. Fijnspar dwergspanner (*E. tantillaria*): vrij kleine soort met vette middenstip, duidelijke dwarslijnen; voorjaar

Dwergspanners determineren

Soorten met zwarte pijlvlekjes

1. Loofboomdwergspanner (*E. exiguata*): zoomveld met enkele donkere, hoekige vlekken; duidelijke middenstip; voorjaar
2. Voorjaarsdwergspanner (*E. abbreviata*): lange, puntige vleugels; smalle, streepvormige of onduidelijke middenstip; voorjaar
3. Eikendwergspanner (*E. dodoneata*): kleine, maar vaak opvallende middenstip; bonte voorvleugels; april-mei
4. Jeneverbesdwergspanner (*E. pusillata*): variabele soort; streepvormige middenstip; juli-september
5. Guldenroededwergspanner (*E. virgaureata*): heeft geen echte zwarte pijlvlekjes, maar wel zwarte streepjes op de aders die op pijlvlekjes kunnen lijken. Wit stipje op borststuk, wit vlekje binnenrandhoek, duidelijke middenstip. Dergelijke zwarte lijntjes kunnen ook voorkomen bij *E. lariciata*.

Dwergspanners determineren

Soorten met uitgesproken oranje- tot roodbruine tinten

© Leo Janssen

© Marc Herremans

© Marc Batsleer

© Luc Knijsberg

© Pieter Vantieghem

© Jan Van Uytvanck

© Wolfgang Wagner

© Marc Batsleer

1. Zwartkamdwergspanner (*G. rufifasciata*): kleine soort met puntige voorvleugels; geen middenstip
2. Duizendbladdwergspanner (*E. millefoliata*): vrij grote soort met fijne dwarslijntjes; zwarte zone tussen middenstip & voorrand
3. Egale dwergspanner (*E. absinthiata*): duidelijke middenstip, wit vlekje binnenrandhoek; vgl. Hopdwergspanner (p. 35)
4. Oranje dwergspanner (*E. icterata*): grote soort; meestal onmiskenbaar (p. 12); vorm zonder veel oranje is lastig (p. 42)
5. Meldedwergspanner (*E. simplicata*): grote dwergspanner met kleine (of zonder) middenstip; duidelijke golflijn; juli-augustus
6. Bevereldwergspanner (*E. pimpinellata*): vette middenstip; vooral tegen binnenrand en in zoomveld oranjebruin
7. Klokjesdwergspanner (*E. denotata*): kleine middenstip, gekartelde golflijn; Ruig klokje!
8. Gewone dwergspanner (*E. vulgata*): kleine middenstip, wit vlekje in binnenrandhoek; soms fijne dwarslijnen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	pagina
Zwartkamdwergspanner	<i>Gymnoscelis rufifasciata</i>	25
Gewone dwergspanner	<i>Eupithecia vulgata</i>	26
Streepjesdwergspanner	<i>Eupithecia intricata</i>	27
Fijnspardwergspanner	<i>Eupithecia tantillaria</i>	28
Schermbloemendwergspanner	<i>Eupithecia tripunctaria</i>	29
Grijze dwergspanner	<i>Eupithecia subfuscata</i>	30
Guldenroededwergspanner	<i>Eupithecia virgaureata</i>	31
Lariksdwergspanner	<i>Eupithecia lariciata</i>	32
Heidedwergspanner	<i>Eupithecia satyrata</i>	33
Egale dwergspanner	<i>Eupithecia absinthiata</i>	34
Hopdwergspanner	<i>Eupithecia assimilata</i>	35
Kruiskruiddwergspanner	<i>Eupithecia expallidata</i>	36
Egale dwergspanner (heidevorm)	<i>Eupithecia 'goossensiata'</i>	36
Beverneldwergspanner	<i>Eupithecia pimpinellata</i>	37
Wilgendwergspanner	<i>Eupithecia tenuiata</i>	38
Esdoorndwergspanner	<i>Eupithecia inturbata</i>	39
Jeneverbesdwergspanner	<i>Eupithecia pusillata</i>	40
Duizendbladdwergspanner	<i>Eupithecia millefoliata</i>	41
Oranje dwergspanner	<i>Eupithecia icterata</i>	42
Meldedwergspanner	<i>Eupithecia simpliciatata</i>	43
Loofboomdwergspanner	<i>Eupithecia exiguata</i>	44
Dennendwergspanner	<i>Eupithecia indigata</i>	45
Voorjaarsdwergspanner	<i>Eupithecia abbreviata</i>	46
Eikendwergspanner	<i>Eupithecia dodoneata</i>	47
Bijvoetdwergspanner	<i>Eupithecia innotata</i>	48
Smalvleugeldwergspanner	<i>Eupithecia nanata</i>	49
Dwarsbanddwergspanner	<i>Eupithecia subumbrata</i>	50

Vlasbekdwergspanner	<i>Eupithecia linariata</i>	51
Vingerhoedskruiddwergsp.	<i>Eupithecia pulchellata</i>	52
Valeriaandwergspanner	<i>Eupithecia valerianata</i>	53
Hengeldwergspanner	<i>Eupithecia plumbeolata</i>	54
Hoornbloemdwergspanner	<i>Eupithecia pygmaeata</i>	55
Bosrankdwergspanner	<i>Eupithecia haworthiata</i>	56
Zwartvlekdwergspanner	<i>Eupithecia centaureata</i>	57
Witvlakdwergspanner	<i>Eupithecia succenturiata</i>	57
Kalkdwergspanner	<i>Eupithecia semigraphata</i>	58
Grasklokjesdwergspanner	<i>Eupithecia impurata</i>	58
Schraallanddwergspanner	<i>Eupithecia extraversaria</i>	59
Drievlekdwergspanner	<i>Eupithecia trisignaria</i>	60
Eppedwergspanner	<i>Eupithecia selinata</i>	61
Gemarmerde dwergspanner	<i>Eupithecia irriguata</i>	62
Fruitboomdwergspanner	<i>Eupithecia insigniata</i>	62
Lindedwergspanner	<i>Eupithecia egenaria</i>	63
Vroege dwergspanner	<i>Eupithecia lanceata</i>	63
Spardwergspanner	<i>Eupithecia abietaria</i>	64
Gallendwergspanner	<i>Eupithecia analoga</i>	64
Zoomdwergspanner	<i>Eupithecia cauchiata</i>	65
Klokjesdwergspanner	<i>Eupithecia denotata</i>	65
Ogentroostdwergspanner	<i>Eupithecia laquaearia</i>	66
Silenedwergspanner	<i>Eupithecia venosata</i>	66
Cipresdwergspanner	<i>Eupithecia phoeniceata</i>	67
Wederikdwergspanner	<i>Anticollix sparsata</i>	67
V-dwergspanner	<i>Chloroclystis v-ata</i>	68
Groene dwergspanner	<i>Pasiphila rectangulata</i>	69
Sleedoorndwergspanner	<i>Pasiphila chloerata</i>	70
Bosbesdwergspanner	<i>Pasiphila debiliata</i>	71

Gymnoscelis rufifasciata Zwartkamdwergspanner

11-17mm

KENMERKEN:

Een opvallend kleine dwergspanner, met driehoekige, puntige vleugels zonder middenstip. Opvallende zwarte buitenste dwarslijn, soms gereduceerd tot rij pijlvlekjes, afgeboord door een witte dwarslijn. Donker bandje aan basis van het achterlijf. Vleugels soms iets schuin naar achter staand.

HERKENBAARHEID: goed herkenbaar, door formaat en vleugelvorm, zelfs sterk afgevlagen exemplaren.

VOORKOMEN: Overall zeer algemeen.

ECOLOGIE: Polyfage soort.

VLIEGTIJD: De enige dwergspanner die nagenoeg het hele jaar door vliegt.

EXTRA FOTO'S: p. 2, 17, 23, 72 en p. 75.

Donker exemplaar

Bleek exemplaar

Eupithecia vulgata Gewone dwergspanner

16-21mm

KENMERKEN: Een relatief kleine dwergspanner met een kleine, niet langgerekte en meestal onopvallende middenstip (soms afwezig!) en meestal weinig opvallende tekening op de voorvleugels (fijne dwarslijntekening soms aanwezig, vaak met dubbele hoek nabij voorrand). Duidelijke witte vlek in de binnenrandhoek van de voorvleugel die vaak uitloopt in een fijne golflijn of een band van witte vlekjes richting vleugelpunt. Voorvleugels vaak met roodbruine tint, zelden grijsachtig. Franje geblokt. Achterlijf met zwarte flankstreepjes, soms met donker bandje aan basis.

VOORKOMEN: Vrij algemene soort die nagenoeg overal voorkomt.

ECOLOGIE: Zeer polyfaag; leeft zowel op bomen als op kruiden.

VLEGIJD: Vrij lange vliegperiode (april-juli, met piek in mei-juni).

EXTRA FOTO'S: p. 14, 16, 17, 23 en 76

HERKENBAARHEID: Typische exemplaren goed herkenbaar. Variabele soort. Wilgendwergspanner heeft ook een kleine middenstip, maar is grijzer en heeft geen wit vlekje in de binnenrandhoek. Zie ook: Egale dwergspanner (met duidelijkere middenstip) en Klokjesdwergspanner.

Langwerpige middenstip

© Bart Hanssens

Eupithecia intricata

Streepjesdwergspanner

18-26mm

KENMERKEN: Een relatief grote dwergspanner met een opvallende, wat langgerekte middenstip en fijne dwarslijntjes op de voorvleugels die vooral op bij de voorrand opvallen. Zwart-witte tekening op de aders. Voorvleugels lichtbeige tot lichtgrijs. Donker bandje aan de basis van het achterlijf. Franje geblokt. Heeft nooit roodbruine of oranjebruine tinten.

HERKENBAARHEID: Fijnsparidwergspanner is kleiner en heeft een nog vettere middenstip; Egale dwergspanner is roodbruiner en minder getekend. Bij Lindedwergspanner is het middenveld begrensd door dubbele dwarslijnen (zie p. 63). Vergelijk: Guldenroededwergspanner.

VOORKOMEN: Algemene soort, nagenoeg overal, soms abundant.

ECOLOGIE: Gebonden aan jeneverbes & coniferen in tuinen

VLIEGTIJD: Vanaf eind april tot half juli (piek in juni). Uitzonderlijk in okt.

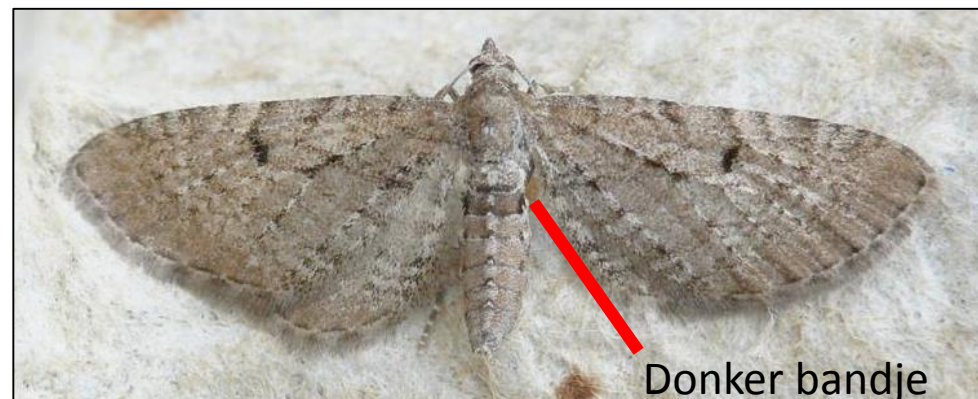
EXTRA FOTO'S: p. 11, 18, 20, 75 en 76.

Fijne dwarslijntjes verdikt nabij voorrand

Aders zwart-wit geblokt

© Marc Herremans

Donker bandje

Gesleten exemplaar

© Gert Van Heghe

Typisch exemplaar

Vette middenstip

Duidelijke dwarslijnen

© Marc Herremans

♀

© Marc Herremans

Afgevlogen exemplaar

© Marc Herremans

♂

Eupithecia tantillaria Fijnspardwergspanner

14-20mm

KENMERKEN: Een relatief kleine dwergspanner met een grote, vette en opvallende middenstip en doorgaans duidelijke donkere dwarslijnen op de voorvleugels. Voorvleugels vrij kort en afgerond. Golflijn weinig opvallend of afwezig; zoomveld soms donkerder. Nooit roodbruine tinten; vaak bruinigrijze tinten. Zwart bandje aan de basis van het achterlijf. Franje geblokt.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar door bovenstaande combinatie van kenmerken en de vrij vroege vliegperiode. Wilgendwergspanner heeft altijd een minder vette middenstip; Grijs en Guldenroededwergspanner missen de opvallende dwarslijnen. Spardwergspanner is beduidend groter en anders getekend (p. 64) . Vgl. ook Gemarmerde dwergspanner.

VOORKOMEN: Vrij algemene soort die nagenoeg overal voorkomt.

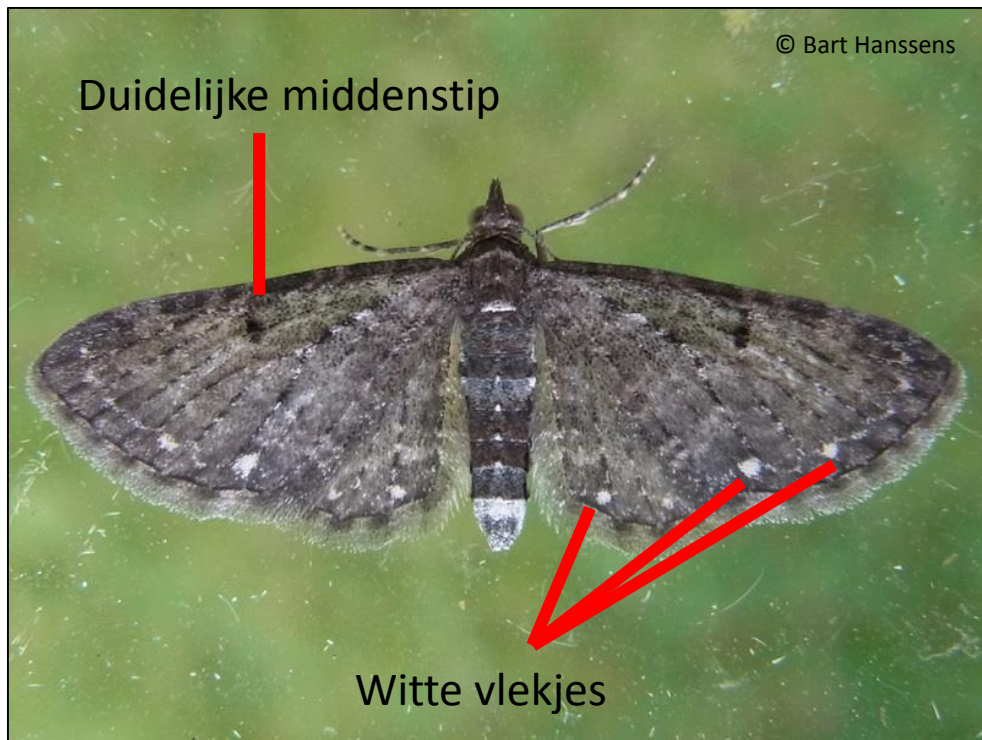
ECOLOGIE: Gebonden aan fijnspaar.

VLIEGTIJD: Vrij korte vliegperiode (april-juni), met een piek in mei.

EXTRA FOTO'S: p. 17, 18 en 76.

© Vic Van Dyck

Eupithecia tripunctaria Schermbloemendwergspanner

KENMERKEN:

Een dwergspanner met een opvallende, wat langgerekte middenstip en weinig opvallende tekening op de voorvleugels. Duidelijke witte vlek in de binnenrandhoek van zowel voorvleugel als achtervleugel; meestal met witte vlekjes in het zoomveld. Voorvleugels vaak donkergrijs; melanistische vormen komen voor. Vaak met wit driehoekig vlekje op het borststuk. Franje geblokt. Melanistische exemplaren komen voor.

HERKENBAARHEID: Vergelijk met Guldenroededwergspanner (p. 31).

VOORKOMEN: Vrij algemene soort. Nagenoeg overal, maar doorgaans in lage aantallen.

ECOLOGIE: Gebonden aan allerlei schermbloemigen.

VLEGTIJD: Vliegt van april tot augustus.

EXTRA FOTO: p. 16

Kleine middenstip

© Marc Herremans

Eupithecia subfuscata Grijze dwergspanner

16-23mm

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met als belangrijkste kenmerk: geen opvallende kenmerken. Voorvleugels grijsig tot grijs-bruin, met kleine, vaak ronde middenstip, fijne dwarslijntekening en een weinig opvallende witte vlek in de binnenrandhoek. Driehoekig wit vlekje op borststuk ontbreekt. Zoomveld soms donkerder dan middenveld, of met witte golflijn. Achterlijf met zwarte streepjes langs zijkant; bovenkant vaak deels grijs, deels zalmkleurig (zie inzet).

HERKENBAARHEID: Niet gemakkelijk herkenbaar. Best te determineren door eliminatie van andere soorten. Vgl.: Guldenroede-, Heide- en Drie-vlekdwergspanner. Wilgen- heeft meestal rondere vleugels, meer rood-bruin op achterlijf; middenstip ligt bij die soort altijd tegen dwarslijnen; bij Grijze maken dwarslijnen vaak hoek achter de stip (inzet!).

VOORKOMEN: Algemeen in heel België en Nederland.

ECOLOGIE: Zeer polyfage soort; op allerlei planten.

VLEIETIJD: Vliegt vanaf (begin) mei, vooral in juni-juli (piek in juni).

© Marc Herremans

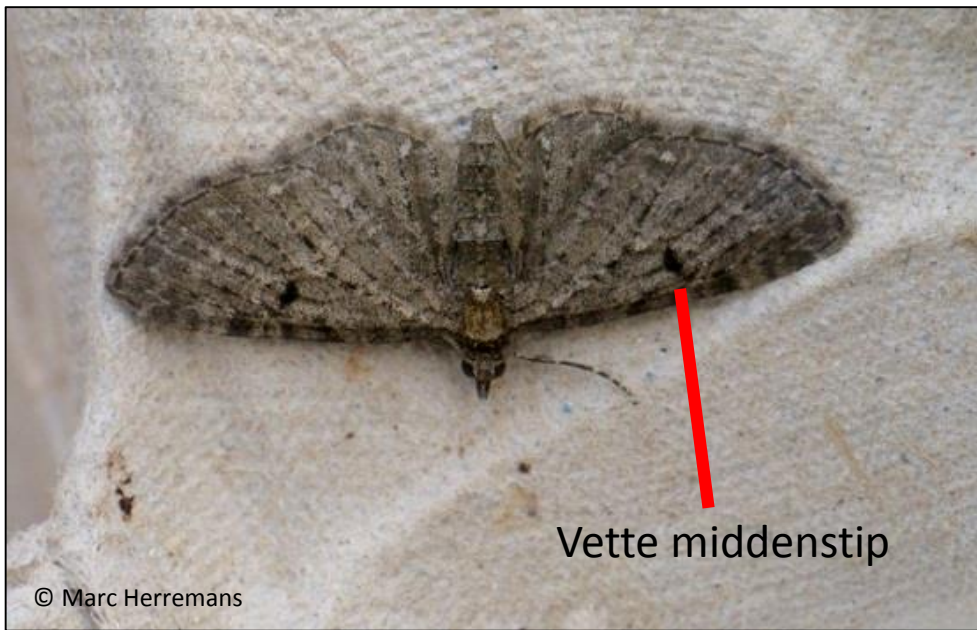
Achterlijfstekening!

© Marc Herremans

Donkerder zoomveld

© Leo Janssen

Eupithecia virgaureata Guldenroededwergspanner

16-23mm

KENMERKEN: Een middelgrote, grijze dwergspanner met duidelijke middenstip en meestal een driehoekig wit vlekje op het borststuk. Aders op de voorvleugels vaak zwart(-wit) geblokt. Duidelijke witte vlek in de binnenrandhoek. Fijne, onopvallende lichte golflijn. Achterlijf met zwarte streepjes langs zijkant. Melanistische exemplaren komen voor.

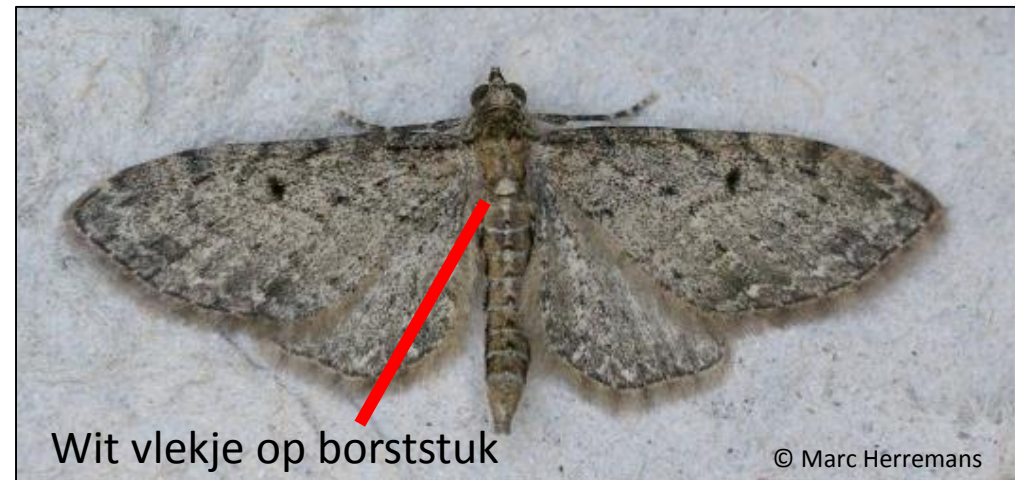
HERKENBAARHEID: Niet gemakkelijk herkenbaar. Grijze dwergspanner heeft doorgaans kleinere middenstip, geen wit vlekje op borststuk, minder geblokte aders en vliegtijd piekt tussen 2 generaties van *E. virgaureata* in. Vgl. ook: Heide-, Schermbloemen-, Lariks- en Wilgendwergspanner.

VOORKOMEN: Algemeen in heel Vlaanderen. In NL 'vrij zeldzaam' (?).

ECOLOGIE: Polyfage soort, zowel gebonden aan struiken (sleedoorn & meidoorn) als aan allerlei lage kruiden (niet specifiek guldenroede!).

VLIEGTIJD: in twee generaties: april-mei en juli-augustus. Soms weer in september-oktober.

EXTRA FOTO'S: p. 18 en 19

Eupithecia lariciata Lariksdwergspanner

17-24mm

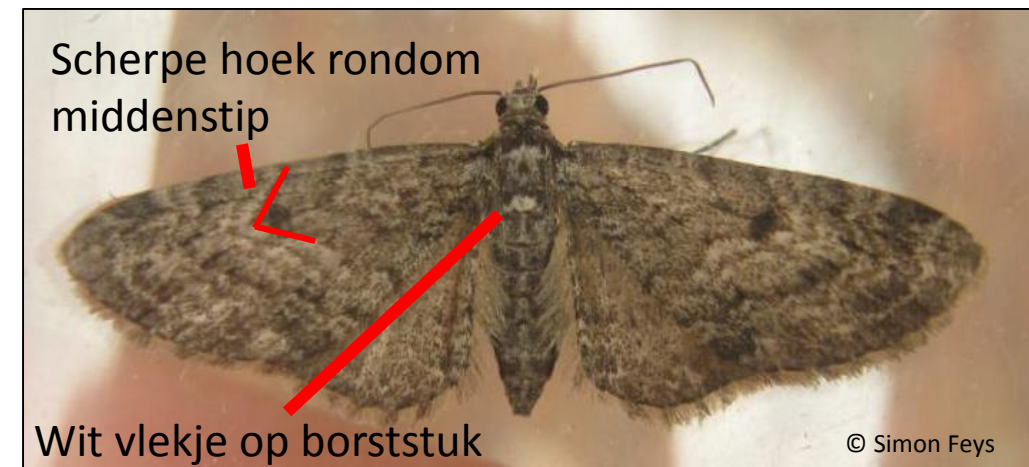
KENMERKEN: Een middelgrote, grijze dwergspanner met duidelijke middenstip en een wit vlekje op het borststuk. Aders op de voorvleugels vaak met zwarte tekening, maar minder opvallend dan bij Guldenroede-. Geen witte vlek in de binnenrandhoek. Dwarslijnen, vooral buitenste, vallen sterker op dan bij gelijkende soorten. Fijne gekartelde golflijn in het vaak donkere zoomveld. Vleugels vrij lang en puntig. Achterlijf met zwarte streepjes langs zijkant. Gebonden aan lork.

HERKENBAARHEID: Niet gemakkelijk herkenbaar. Vergelijk zeker: Grijze, Guldenroede- en Wilgendwergspanner. Grijze en Wilgendwergspanner hebben geen wit vlekje op het borststuk. Guldenroede- heeft minder duidelijke buitenste dwarslijn en een wit vlekje in de binnenrandhoek.

VOORKOMEN: Vrij zeldzaam in Vlaanderen en Nederland, maar wellicht algemener dan gedacht. Lokaal talrijk in lorkenbestanden.

VLEIETIJD: Van half mei tot (half) augustus, met een piek in juni-juli.

EXTRA FOTO: p. 19

Eupithecia satyrata Heidedwergspanner

17-24mm

KENMERKEN: Een middelgrote, lichtgrijze tot bleekbruine dwergspanner met kleine middenstip (die soms afwezig is). Aders op de voorvleugels opvallend zwart-wit geblokt. Vaak een kleine witte vlek in de binnenrandhoek.

HERKENBAARHEID: Niet gemakkelijk herkenbaar. Streepjesdwergspanner heeft ook geblokte aders en soms dezelfde kleur, maar heeft een vettere middenstip en een donker bandje aan de basis van het achterlijf. Vergelijk ook: Grijs-, Guldenroede- en Wilgendwergspanner.

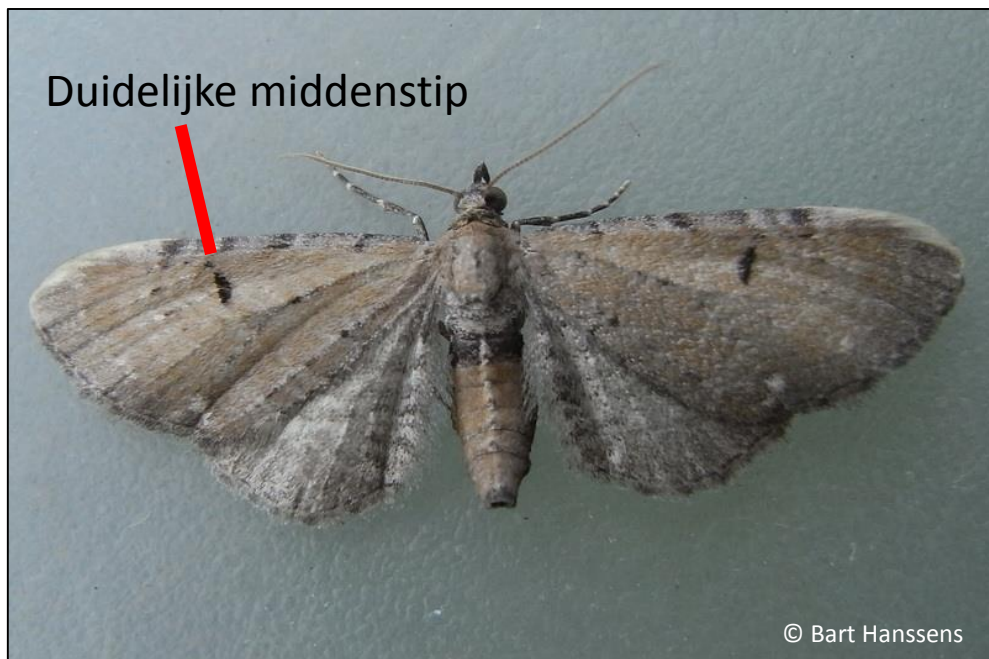
VOORKOMEN: Zeldzaam in Vlaanderen en Nederland, vnl. op de zandgronden verdwenen aan de Belgische kust. Vrij zeldzaam in Wallonië.

ECOLOGIE: Gebonden aan heide, maar ook in schrale en kalkgraslanden. Waardplanten: dophei, walstrosoorten & composieten zoals Duizendblad.

VLIEGTIJD: Van mei tot augustus.

EXTRA FOTO: p. 21

Eupithecia absinthiata Egale dwergspanner

16-24mm

KENMERKEN:

Een middelgrote dwergspanner met duidelijke (soms verticale) middenstip en rood- tot kaneelbruine voorvleugels. Opvallende dwarslijnen afwezig. Franje niet of nauwelijks geblokt. Langgerekte voorvleugels; langer dan bij Hop-. Tweede segment achterlijf donker.

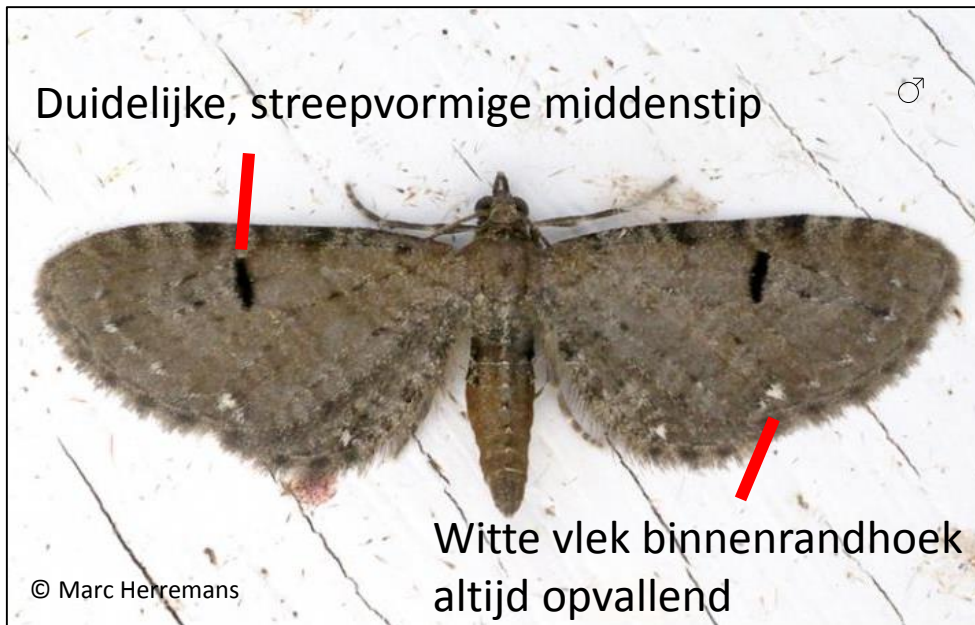
VOORKOMEN: Vrij algemene soort in heel Vlaanderen.

HERKENBAARHEID: Lastige soort; gemakkelijk te verwarren met Hopdwergspanner. Zie ook: Bevernel-, Kruiskruiddwergspanner & de heidevorm van Egale ('*Eupithecia goossensiata*', p. 36).

ECOLOGIE: Polyfaag op allerlei planten, waaronder veel composieten

VLEGTIJD: Kan al vanaf half april vliegen, maar vooral een zomersoort. Augustus is de beste maand voor Egale dwergspanner.

EXTRA FOTO'S: p. 16 en 23.

Eupithecia assimilata Hopdwerghspanner

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met grote, meestal langgerekte middenstip en roodbruine voorvleugels. Opvallende dwarslijnen afwezig. Franje duidelijk geblokt. Vleugels korter en ronder dan bij Egale. Witte vlek binnenrandhoek opvallender dan bij Egale, vooral in de voorvleugel (ook bij afgevlogen exemplaren). Middenstip meestal vetter dan bij Egale. Tweede segment achterlijf donker.

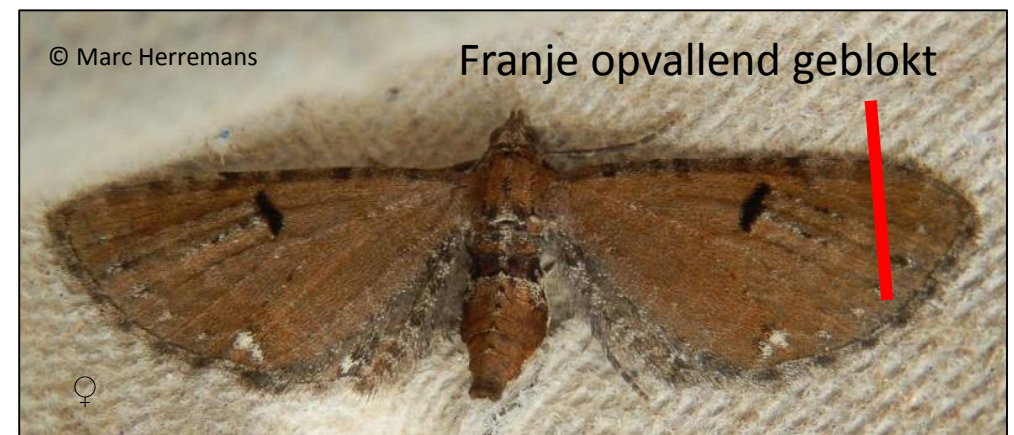
VOORKOMEN: Vrij algemene soort in heel Vlaanderen.

HERKENBAARHEID: Lastige soort; gemakkelijk te verwarren met Egale dwergspanner, die langere en smaller vleugels en geen geblokte franje heeft. Zie ook: Kruiskruiddwerghspanner. Eppe- en Drievlekdwergspanner zijn minder warm- of roodbruin (p. 60-61).

ECOLOGIE: Gebonden aan Hop; ook framboos & bessenstruiken.

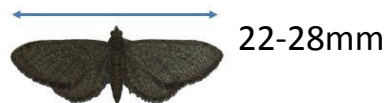
VLEIETIJD: Vanaf mei, maar vooral een zomersoort (juli-augustus).

EXTRA FOTO: p. 20

Eupithecia expallidata Kruiskruiddwergspanner

KENMERKEN: Grote dwergspanner met duidelijke middenstip. De kleur van de voorvleugels is niet roodbruin, maar eerder bleekbruin. Op de aders vaak fijne zwarte stippen die een stippenrij vormen. Wit vlekje in de binnenrandhoek en golflijn weinig opvallend of zelfs afwezig. Donker bandje aan de basis van het achterlijf.

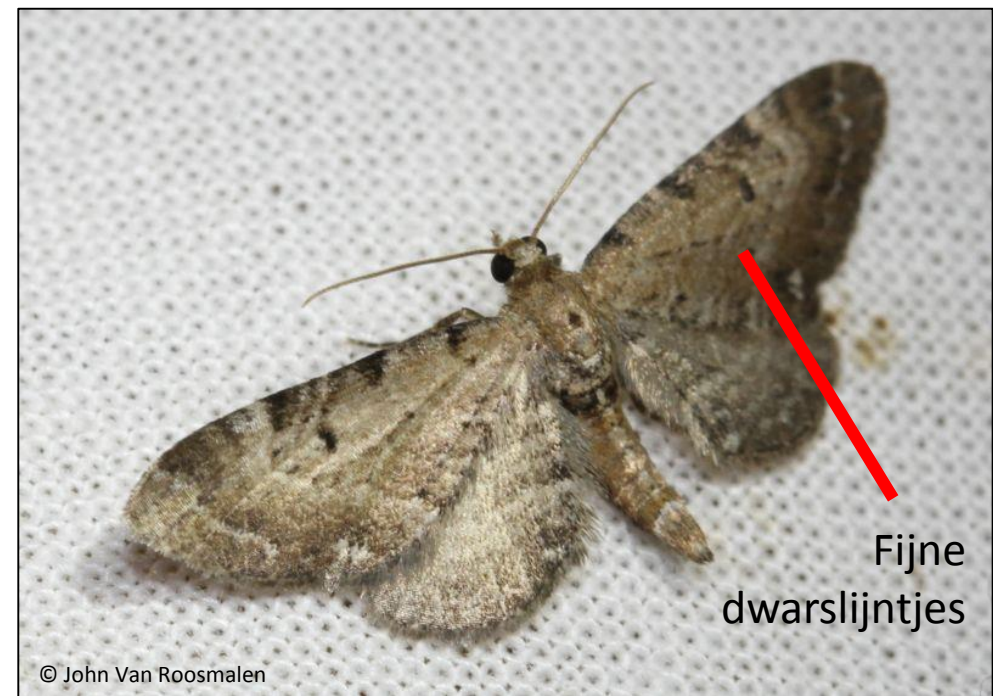
HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Egale dwergspanner. Die is roodbruiner van tint, heeft een kleinere, meestal minder langgerekte middenstip

VOORKOMEN: In heel Vlaanderen zeer zeldzaam, in Wallonië zeldzaam. In Nederland zeer zeldzaam en laatst gemeld in 2009.

ECOLOGIE: Gebonden aan kruiskruidsoorten en guldenroede.

VLEGTIJD: Vooral een zomersoort, juli-augustus.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia (absinthiata) goossensiata Egale dwergspanner, heidevorm

Er bestaat al lang onduidelijkheid over de status van dit taxon. Engelse kweekexperimenten wijzen in de richting van louter een vorm van Egale dwergspanner, Duits moleculair onderzoek wijst eerder op een aparte soort.

KENMERKEN: Net als Egale dwergspanner een duidelijke middenstip op de voorvleugel, een wit vlekje in de binnenrandhoek en een zwart bandje aan de basis van het achterlijf.

HERKENBAARHEID: Lijkt zeer sterk op Egale dwergspanner maar iets kleiner en grijzer; aders in de voorvleugel opvallender zwart-wit geblokt en een fijne, maar duidelijke dwarslijntjes. Vgl. ook Streepjes-.

VOORKOMEN: In Vlaanderen lokaal in de Kempen en Zandig-Vlaanderen.

ECOLOGIE: Gebonden aan struikheide.

VLEGTIJD: Vooral in de zomer, juli-augustus.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia pimpinellata Beverneldwergspanner

17-25mm

KENMERKEN: Middelgrote dwergspanner met duidelijke, wat langgerekte middenstip en fijne witte golflijn. Voorvleugel met combinatie van oranjebruine (vooral tegen de binnenrand & zoomveld) en lichtgrijze of lichtbruine tinten. Meestal subtiele tekening van dwarslijntjes. Enkel tegen de vleugelvoorrand meer opvallende vlekjes. Tweede achterlijfssegment iets donkerder (maar niet zwart).

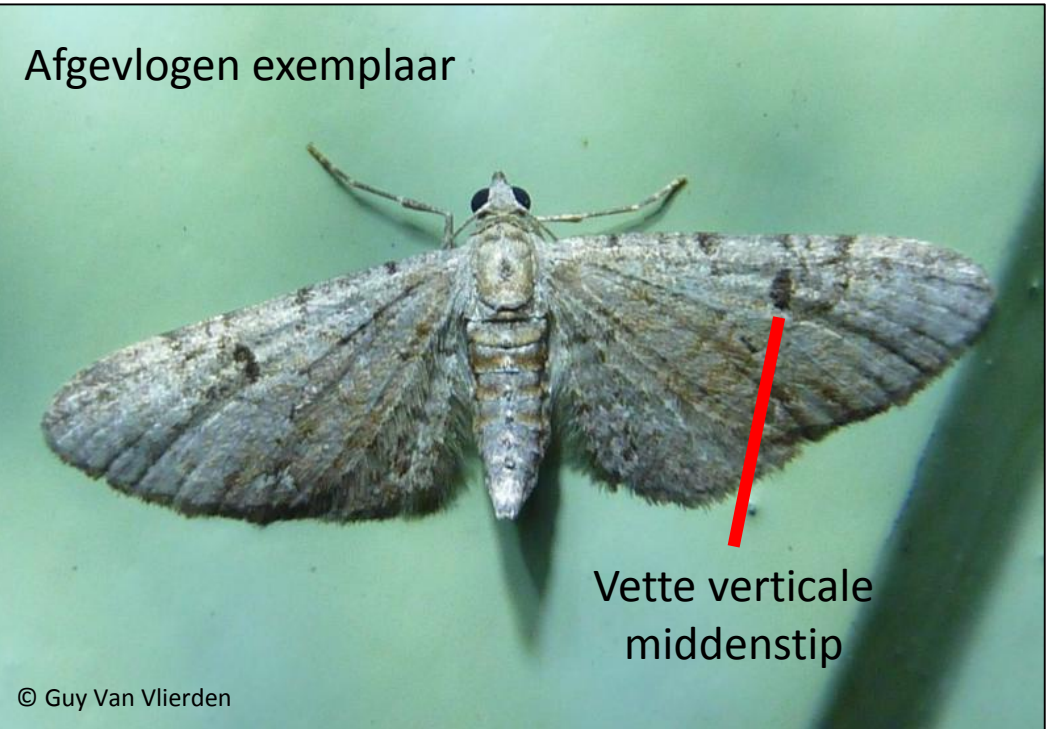
HERKENBAARHEID: Redelijk goed herkenbaar. Vergelijk Egale en Hopdwerg-spanner, die roodbruiner zijn. Meldedwergspanner heeft geen vette middenstip. Streepjesdwergspanner (p. 27) heeft geen golflijn, noch oranje-bruine tinten. Vgl. ook Duizendbladdwergspanner (kleinere middenstip; p. 41).

VOORKOMEN: Zeldzaam; in Vlaanderen vnl. in de Vlaamse Ardennen. In Nederland na 2002 niet meer waargenomen.

ECOLOGIE: Gebonden aan Kleine & Grote bevernel.

VLEGTIJD: Zomersoort, (eind juni) – juli - augustus

EXTRA FOTO: p. 20 en 23

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Etienne Meert

Knikje in buitenste dwarslijn

Dubbele dwarslijn buigt rondom kleine middenstip

Eupithecia tenuiata Wilgendwergspanner

14-19mm

KENMERKEN: Een vrij kleine dwergspanner met afgeronde vleugels. Een kleine middenstip en fijne dwarslijntekening op de voorvleugels. Rondom de kleine middenstip maakt een dubbele dwarslijn een bocht; de middenstip raakt die bocht. Voorrand voorvleugel niet recht, maakt 'bolle' indruk. Vaak donkere tekening ('blokjes') tegen de voorrand. Buitenste dwarslijn maakt knik nabij de voorrand. Geen wit vlekje in de binnenrandhoek, noch op borststuk. Franje zwak geblokt. Achterlijfssegmenten vaak met bruine tinten (zie ook inzet).

HERKENBAARHEID: Typische en verse exemplaren zijn goed herkenbaar. Let vooral op voor verwarring met Grijs dwergspanner (p. 30), die een doorgaans rondere middenstip, minder ronde vleugels en een andere dwarslijntekening heeft. Zie ook: Heidedwergspanner (p. 33).

VOORKOMEN: Vrij algemeen in heel Vlaanderen en Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan wilgen, vnl. Boswilg (*Salix caprea*).

VLEIETIJD: Zomersoort; vliegt van begin juni tot begin augustus.

© Pieter Vantieghem

© Leo Janssen

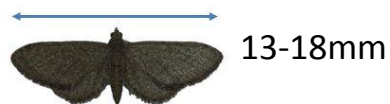
Exemplaar met veel oranje-bruin langs aders & voorrand

© Tim Adriaens

Eupithecia inturbata Esdoorndwergspanner

KENMERKEN: Een vrij kleine dwergspanner met een kleine, vaak onopvallende middenstip. Zoomveld donkerder dan middenveld; vlekkerig, met vooral in de binnenrandhoek een donkere zone. Middenveld met typische warm lichtbruine tot oranjebruine tinten. Dwarslijn die middenveld begrenst opvallend gekarteld.

HERKENBAARHEID: Typische en verse exemplaren zijn goed herkenbaar. Wilgendwergspanner (p. 38) is even groot en vliegt in dezelfde periode, maar heeft geen vlekkerig zoomveld, noch warm lichtbruin middenveld. Gewone dwergspanner (p. 26) heeft een opvallend wit vlekje in de binnenrandhoek, geen gekartelde dwarslijn en is roodbruiner.

VOORKOMEN: Zeer zeldzaam, maar in opmars. In Nederland zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan Spaanse aak (*Acer campestre*).

VLEGTIJD: Zomersoort; vliegt van half juni tot begin augustus.

EXTRA FOTO: p. 16 en 21.

Eupithecia pusillata

Jeneverbesdwergspanner

16-23mm

KENMERKEN: Een variabele, grijze tot bruine dwergspanner met een (meestal) kleine, soms streepvormige middenstip, die vaak met dwarslijn verbonden is. Altijd zwarte pijlvlekjes langs binnenzijde buitenste dwarslijn. Bonte vormen met duidelijke dwarslijnen komen vaak voor. Langs weerszijden achterlijf zwart lijntje over de flanken. Wit vlekje in de binnenrandhoek vaak aanwezig.

HERKENBAARHEID: Typische en verse exemplaren zijn goed herkenbaar. De zwarte pijlvlekjes, middenstip en vleugelvorm doen aan Voorjaarsdwergspanner (p. 46) denken. Er is echter geen overlap in vliegtijd. In het buitenland te verwarren met *E. ericeata* (niet in Benelux).

VOORKOMEN: Zeer zeldzaam. In Vlaanderen beperkt tot enkele locaties in de Limburgse Kempen; vroeger ook in tuinen.

ECOLOGIE: Gebonden aan jeneverbesstruwelen.

VLIEGTIJD: (Na)zomersoort; vliegt vanaf half juli, vooral augustus-sept.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia millefoliata Duizendbladdwergspanner

19-26mm

KENMERKEN: Een (vrij) grote dwergspanner met meestal kleine & vaak duidelijke middenstip die meestal tegen een zwarte zone aanligt en verbonden is met de voorrand. Opvallend zijn de partijen oranje schubjes op de voorvleugel. De oranjebruine fijne dwarslijnen in het middenveld en de buitenste dwarslijn zijn vaak wat gekarteld. Fijne witte golflijn; klein wit vlekje in de binnenrandhoek. Enkele subtiele zwarte pijlvlekjes vaak aanwezig langs binnenkant buitenste dwarslijn.

HERKENBAARHEID: Te verwarren met de vorm van Oranje dwergspanner zonder veel oranje (f. *cognata*). De vliegtijd overlapt deels; Oranje dwergspanner (p. 42) vliegt pas na half juli. Zie ook: Melde-dwergspanner (p. 43), zonder zwarte tekening rondom middenstip.

VOORKOMEN: Zeer zeldzaam in heel Vlaanderen; vroeger algemener. Zeldzaam in Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan Duizendblad.

VLEIETIJD: Zomersoort; vliegt in juni-juli.

© Marc Herremans

Eupithecia icterata Oranje dwergspanner

20-25mm

KENMERKEN: Een grote dwergspanner die meestal onmiskenbaar is. In Vlaanderen komt nagenoeg enkel de forma met een grote oranje zone in het middenveld van de voorvleugel. Bovenop het borststuk (en soms aan de vleugelwortel) bont getekend, met een zwart kraagje achter de kop en een variabele hoeveelheid wit op het borststuk en in het wortelveld van de voorvleugel.

HERKENBAARHEID: De meeste exemplaren zijn onmiskenbaar. De forma *cognata*, met minder of zonder oranje, kan verward worden met Duizendbladdwergspanner; deze vorm komt in Vlaanderen en Nederland nagenoeg niet voor.

VOORKOMEN: In het oosten van Vlaanderen matig algemeen; zeldzaam of ontbrekend in het westen. In NL vrij zeldzaam (duinen & zandgronden).

ECOLOGIE: Gebonden aan Duizendblad.

VLEGIJD: Zomersoort; vliegt van half juli tot begin september.

EXTRA FOTO'S: p. 12 en 23.

Wit-zwarte tekening
bovenop borststuk

© Philippe Vanmeerbeeck

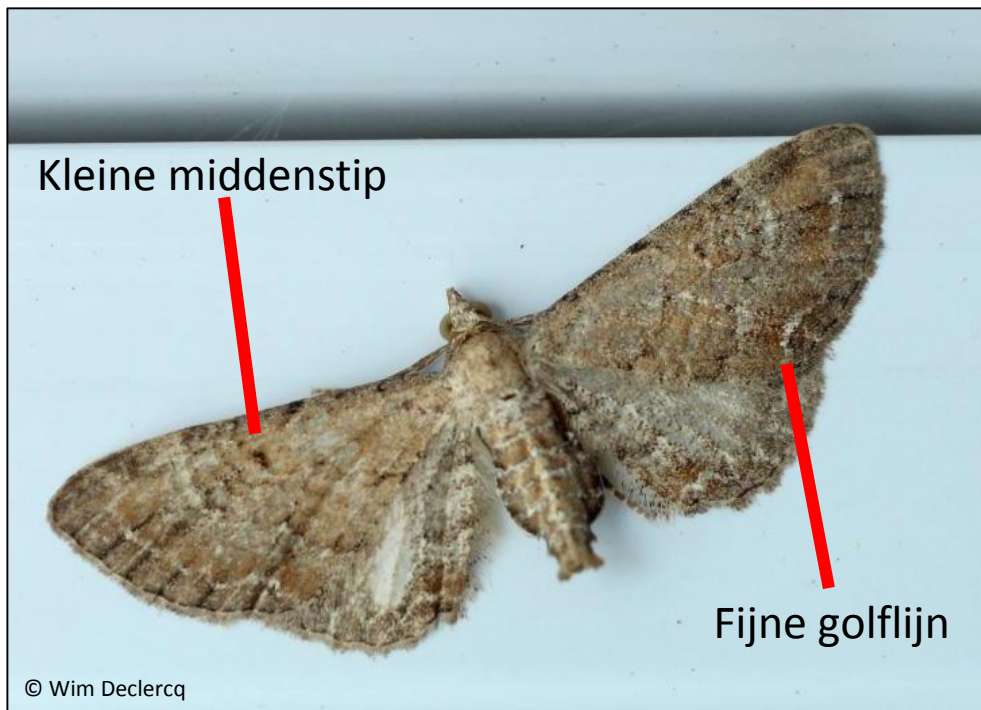
forma *cognata*

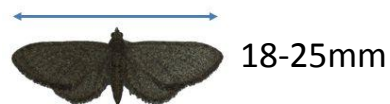
© Goedele Verbeylen

© Christophe Gruwier

Eupithecia simpliciata Meldedwergspanner

KENMERKEN: Een grote dwergspanner met een kleine middenstip (soms afwezig!) en weinig opvallende tekening op de voorvleugels. Witte, onregelmatige golflijn op voorvleugel én achtervleugel. Middenveld voorvleugel met oranjebruine tint. Soms vormt de buitenste dwarslijn, zonder knik, de grens van een lichte band over de voorvleugel. Achterlijf breed, vaak omhoog gekruld.

HERKENBAARHEID: Verse exemplaren zijn goed herkenbaar. Vergelijk: Duizendbladdwergspanner (p. 41), die bonter getekend is. Bevereldwergspanner (p. 37) heeft een veel vettere middenstip.

VOORKOMEN: (Zeer) zeldzame soort die sterk achteruitgegaan is.

ECOLOGIE: Gebonden aan meldesoorten (*Chenopodium*) in ruderaal terreinen en op schorren en slikken.

VLEGTIJD: Hoogzomer (juli-augustus); zelden vanaf eind juni.

EXTRA FOTO'S: p. 16 en 83.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Philippe Vanmeerbeeck

Vlekkerig zoomveld

Vaag begrensd zwart bandje in het wortelveld

Eupithecia exiguata

Loofboomdwergspanner

17-24mm

KENMERKEN: Een middelgrote tot grote, lichtgrijze tot bruingrijze dwergspanner met duidelijke middenstip. Zwarte pijlvlekjes langsheen de buitenste dwarslijn. In het zoomveld enkele hoekige vlekken. Tegen de binnenrand van de voorvleugel een vaag begrensde zwarte band in het wortelveld.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar. Bij Voorjaarsdwergspanner (p. 46) is het zoomveld minder vlekkerig en de middenstip gereduceerd tot een verticaal streepje. Er is geen enkele andere dwergspanner met zo'n donkere band over voorvleugels en achterlijf.

VOORKOMEN: Zeer zeldzaam; in Vlaanderen nagenoeg beperkt tot Noord-Limburg. Algemener in Wallonië.

ECOLOGIE: Gebonden aan struiken zoals sleedoorn en meidoorn, volgens literatuur ook loofbomen zoals wilg, sporkehout.

VLIEGTIJD: Voorjaarssoort; vliegt van eind april tot half juni.

m a m j j a s o

© Philippe Vanmeerbeeck

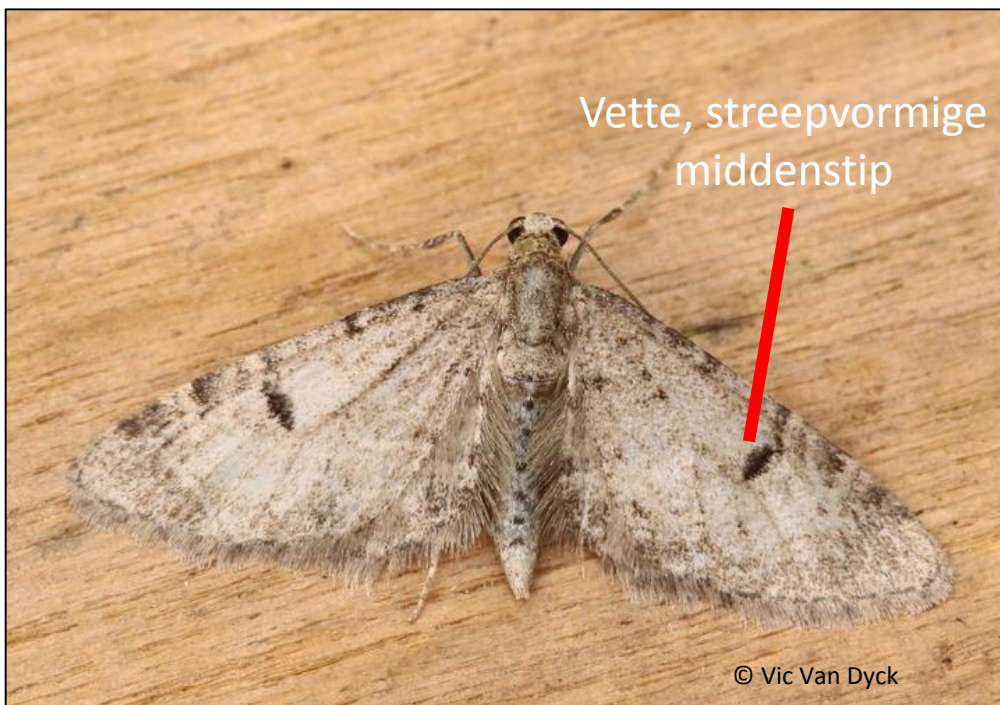
© Pieter Vantieghem

Sterk getekend exemplaar

© Chris Snyers

Zwarte pijlvlekjes

Eupithecia indigata Dennendwergspanner

16-21mm

KENMERKEN: Een middelgrote, bleekbruine tot bruinigrijze dwergspanner met vette, verticale middenstip. Vleugels puntig. Typerende vleugelhouding; voorranden vormen stompe hoek. Achterlijf mannetjes met centrale stippenrij. Geen witte vlek in binnenrandhoek. Exemplaren met opvallende dwarslijnen komen minder voor.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar. Egale en Hopdwergspanner zijn warmer bruin of zelfs roodbruin en hebben een donker bandje aan de basis van het achterlijf (p. 34). Streepjesdwergspanner (p. 27) is groter, heeft een andere vleugelvorm en donker bandje aan de achterlijfsbasis. Vergelijk: Fijnspardwergspanner (p. 28), tevens een lentesoort.

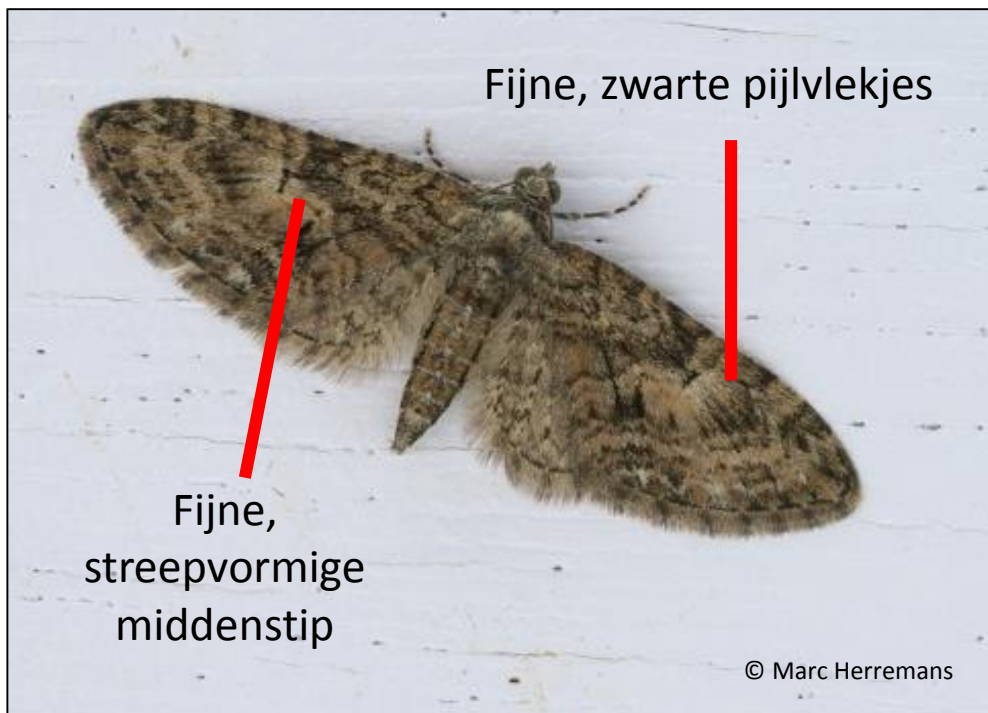
VOORKOMEN: Vrij zeldzaam; lokaal algemeen, vooral in de Kempen.

ECOLOGIE: Gebonden aan dennen; volgens literatuur ook spar en lork.

VLIEGTIJD: Voorjaarssoort; vliegt van half april tot half juni.

EXTRA FOTO'S: p. 15.

Eupithecia abbreviata Voorjaarsdwergspanner

18-24mm

KENMERKEN: Een middelgrote tot grote, bleekbruine tot donkerbruine dwergspanner met dunne, langwerpige middenstip (soms nagenoeg afwezig). Vleugels lang en puntig. Fijne, zwarte streepjes op de aders in het middenveld (pijlvlekjes). Soms wit vlekje op het borststuk. Kleur voorvleugel variabel; vaak mengeling van donkerbruine tot oranjebruine tinten. Melanistische exemplaren komen voor.

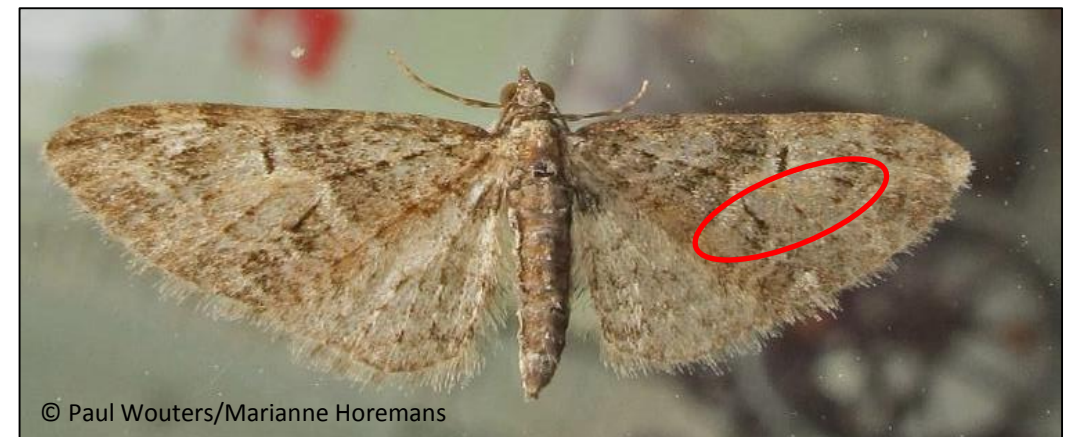
HERKENBAARHEID: Vrij goed herkenbaar door bovenstaande combinatie van kenmerken en de vroege vliegperiode. Let op verwarring met Eikendwergspanner (p. 47). Vgl. ook: Dennendwergspanner (met vettere middenstip; p. 45). Bijvoetdwergspanner heeft geen pijlvlekjes (p. 48).

VOORKOMEN: Algemeen. In bosrijke regio's zeer algemeen.

ECOLOGIE: Gebonden aan eik; soms ook meidoorn.

VLEGTIJD: Voorjaarssoort; vliegt van maart tot eind mei.

EXTRA FOTO'S: zie p. 14, 18 en p. 75

Eupithecia dodoneata Eikendwergspanner

15-21mm

KENMERKEN: Een vrij kleine tot middelgrote, bleekbruine tot bruinigrijze dwergspanner met kleine, maar duidelijke middenstip (vetter en ronder dan bij Voorjaars-!). Vleugels korter en ronder dan bij Voorjaars-. Fijne, zwarte streepjes op de aders in het middenveld (pijlvlakjes). Langs buitenzijde middenstip bleke tot witte zone; maakt vaak bonte indruk.

HERKENBAARHEID: Soms lastig te onderscheiden van de minder bonte Voorjaarsdwergspanner, die in dezelfde periode vliegt en ook zwarte pijlvlekjes vertoont, maar o.a. langere en puntigere vleugels heeft.

VOORKOMEN: Matig algemeen. In bosrijke regio's lokaal algemeen.

ECOLOGIE: Gebonden aan eik; ook meidoornstruwelen (o.a. aan de kust).

VLIEGTIJD: Voorjaarssoort; vliegt van april (soms eind maart) tot eind mei. Piek valt later dan die van Voorjaarsdwergspanner.

EXTRA FOTO'S: zie p. 8 en p. 14.

Voorvleugels iets korter en ronder dan bij
Voorjaarsdwergspanner

Eupithecia innotata Bijvoetdwergspanner

KENMERKEN: Een middelgrote tot grote, bleekbruine tot donkerbruine dwergspanner met smalle, lange vleugels. Achtervleugel in rusthouding vaak niet of amper zichtbaar. Middenstip variabel, maar vaak langgerekt (verticaal). Dwarslijnen, indien aanwezig, maken voorbij de middenstip een scherpe hoek. Achterlijf met zwarte flanklijnen & vaak omhoog gekruld. Vaak met fijne, witte golflijn.

HERKENBAARHEID: Vrij goed herkenbaar door vleugelvorm en -tekening. Vgl.: Smalvleugeldwergspanner (p. 49), die doorgaans bonter getekend is.

VOORKOMEN: Vrij zeldzaam; lokaal algemeen aan de kust.

ECOLOGIE: Rupsen van de eerste generatie op meidoorn & vlier, die van de tweede op Bijvoet.

VLEEGTIJD: Vliegt in twee gescheiden generaties, van april tot juni en in (eind juli-) augustus (-september).

EXTRA FOTO'S: zie p. 18 en p. 20.

Afgevlogen exemplaar

© Leo Janssen

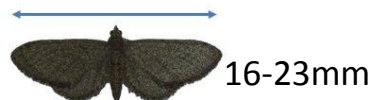
Dwarslijnen maken scherpe hoek

Eupithecia nanata

Smalvleugeldwergspanner

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met lange en smalle vleugels. In rusthouding is de achtervleugel vaak niet zichtbaar. Op de voorvleugel opvallende tekening van dwarslijnen, vaak bont getekend. Kleine middenstip (soms afwezig). Vaak met witte, onregelmatige golflijn. Donker bandje aan basis achterlijf.

HERKENBAARHEID: Verse exemplaren zijn gemakkelijk herkenbaar. Vergelijk ook: Dwarsbanddwergspanner (p. 50; die een lichter middenveld en bredere vleugels heeft), Bijvoetdwergspanner (p. 48; heeft ook smalle vleugels, maar minder uitgesproken tekening, niet bont). In het buitenland te verwarren met *E. gelidata*.

VOORKOMEN: Matig algemeen. In de Kempen en op de zandgronden lokaal algemeen. Mobiele soort die ook opduikt in stedelijke omgeving.

ECOLOGIE: Gebonden aan struikheide (mogelijk ook dopheide).

VLEIETIJD: Lange vliegperiode; vliegt van half april tot eind augustus.

EXTRA FOTO: p. 83.

Eupithecia subumbrata Dwarsbanddwergspanner

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met kleine, vaak weinig opvallende middenstip. Opvallend is het bleke middenveld, dat contrasteert met het donkere zoomveld. Vaak fijne dwarslijntjes in het lichte middenveld. Nabij de vleugeltop wordt dat zoomveld ingesneden door een lichte spie. Ook tegen de voorrand vaak donkere tekening. Soms wat oranje of rood op de aders. Vaak met witte vlek centraal op borststuk.

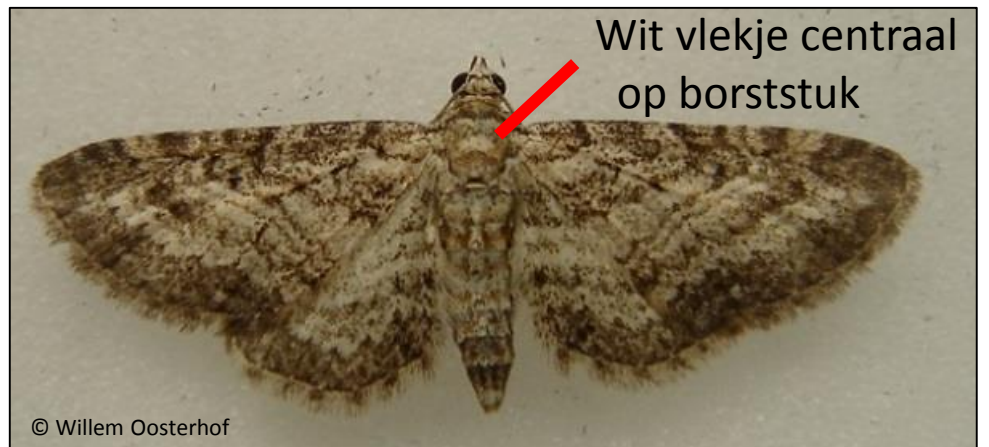
HERKENBAARHEID: Te verwarren met Grijs dwergspanner (p. 30) die meestal minder contrastrijk getekend is en geen witte vlek op borststuk heeft. Vgl. ook: Heide- (p. 33), Esdoorn- en Wilgendwergspanner (p. 38).

VOORKOMEN: In heel Vlaanderen zeldzaam; vnl. kustduinen & Kempen.

ECOLOGIE: Polyfaag; leeft o.a. van walstro, bijvoet & composieten.

VLEGTIJD: Vliegt van mei tot eind juli.

EXTRA FOTO: p. 19

Typisch exemplaar
Donkergrijze middenband en contrastrijk
zoomveld

© Chris Snyers

Eupithecia linariata Vlasbekdwergspanner

15-22mm

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met opvallende tekening. Moeilijk met andere Belgische dwergspanners te verwarren behalve met Vingerhoedskruiddwergspanner die gemiddeld 10% groter is. *E. linariata* is doorgaans bonter getekend, met donkerdere middenband. Een goed kenmerk blijkt de buitenrand van de middenband die bij Vlasbek- geen opvallende binnenwaartse knik maakt, al is er variatie bij beide soorten. Zoomveld bont, met opvallende zwarte vlekken. Zwart in wortelveld beperkt tot smal streepje tegen voorrand. Literatuur vermeldt dat de franje bij *linariata* minder geblokt is dan bij *pulchellata*, maar dat lijkt geen waterdicht kenmerk.

HERKENBAARHEID: Onderscheid met Vingerhoedskruiddwergspanner (p. 52) is vaak zeer lastig of soms zelfs onmogelijk op basis van foto's.

VOORKOMEN: Matig algemeen.

ECOLOGIE: Gebonden aan Vlasbekje (*Linaria vulgaris*).

VLEGTIJD: Vliegt vnl. in juni-augustus.

© Bart Hanssens

Donkere vlekken in het zoomveld
duidelijker dan bij Vingerhoedskruid-.

© Vic Van Dyck

© Marc Herremans

© Karen Hartog

Eupithecia pulchellata Vingerhoedskruiddwergspanner

18-24mm

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met opvallende tekening. Middenband doorgaans lichter dan bij Vlasbek-. Gemiddeld wat scherper getekend dan Vlasbek-. Zoomveld minder contrastrijk getekend, met een duidelijke gekartelde golflijn en soms opvallende witte vlek in de binnenrandhoek. Buitenrand middenband met een opvallende knik nabij de voorrand. Middenstip vaak duidelijker dan bij Vlasbek-. Donker bandje aan de basis van het achterlijf minder zwart. Literatuur vermeldt hoeveelheid zwart in het wortelveld (zwarter bij *pulchellata* dan bij *linariata*) als kenmerk, maar ook bij *pulchellata* lijkt die hoeveelheid vaak beperkt.

HERKENBAARHEID: Onderscheid met Vlasbekdwergspanner is vaak zeer lastig; zelfs de genitaliën van beide soorten zijn nagenoeg identiek.

VOORKOMEN: Zeldzaam, maar in Vlaanderen sterk toegenomen. In bosrijke regio's lokaal algemeen. In Nederland vrij zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*).

VLIEGTIJD: Vliegt vnl. in juni-juli.

Vrij bleke middenband met vaak duidelijke middenstip

© Marc Herremans

Binnenwaartse knik in buitenrand middenband

Typisch exemplaar

Zoomveld minder contrastrijk dan bij Vlasbek-
Golflijn opvallender.

© Adriaan Peeters

Kijk voor dit soortenpaar altijd naar een combinatie van kenmerken. Het is af te raden je blind te staren op louter de rand van de donkere middenband, omdat ook bij Vlasbekdwergspanner soms een lichte knik kan voorkomen.

Eupithecia valerianata Valeriaandwergspanner

13-20mm

KENMERKEN: Een opvallend kleine dwergspanner, met driehoekige, puntige vleugels met smalle streepvormige middenstip (soms nagenoeg afwezig). Fijne witte, gekartelde golflijn. Meestal subtiele tekening van dwarsbandjes. Enkel tegen de vleugelvoorrand meer opvallende vlekjes. Witte vlek binnenrandhoek vaak duidelijk aanwezig.

HERKENBAARHEID: Redelijk herkenbaar. Vergelijk Hengel- (p. 54), Bosrank- (p. 56) & Hoornbloemdwergspanner. Gewone dwergspanner (p. 26) is vaak ook egaal, maar niet grijs, vaak roodbruin en bij sterk getekende exemplaren maakt de buitenste dwarslijn een scherpere knik bij de voorrand.

VOORKOMEN: Zeldzaam in B, maar lokaal vrij algemeen. In NL vrij zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan Echte valeriaan (*Valeriana officinalis*).

VLEIETIJD: Vliegt van in mei tot in juli, met piek in juni.

EXTRA FOTO'S: p. 7 en 14.

Afgevlogen exemplaar

© Wim Veraghtert

© Luc Knijnsberg

Eupithecia plumbeolata Hengeldwergspanner

12-19mm

KENMERKEN: Een opvallend kleine dwergspanner, schijnbaar zonder kenmerken. Geen middenstip; geen opvallende kleur op het achterlijf. Meestal subtiele tekening van dwarsbandjes. Witte vlek binnenrandhoek onopvallend of afwezig. Soms dagactief.

HERKENBAARHEID: Lijkt sterk op Bosrankdwergspanner, maar heeft geen roodbruin achterlijf/borststuk. Valeriaandwergspanner (p. 53) heeft een duidelijke witte vlek in de binnenrandhoek en doorgaans een opvallende golflijn. Bij zwak getekende exemplaren van Gewone dwergspanner maken de dwarslijnen een dubbele hoek nabij de voorrand (zie p. 26). Vergelijk ook Hoornbloemdwergspanner (p. 55).

VOORKOMEN: Zeldzaam in België en Nederland. Mogelijk sterk over het hoofd gezien in de oostelijke helft van Vlaanderen.

ECOLOGIE: Gebonden aan Hengel (binnenland) en ratelaar (duinen).

VLEGTIJD: Vliegt van in mei tot in juli, met piek in juni.

EXTRA FOTO: p. 14

Geen opvallend wit vlekje
in de binnenrandhoek

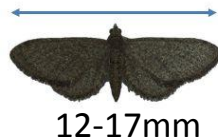
© Luc Knijnsberg

Sterk getekend
exemplaar

© Simon Feys

Eupithecia pygmaeata Hoornbloemdwergspanner

12-17mm

KENMERKEN:

Een opvallend kleine dwergspanner met weinig opvallende kenmerken. Geen middenstip; geen opvallende kleur op het achterlijf; geen opvallende golflijn. Voorvleugels meestal egaal donkerbruin, soms (vers!) met grijze schubjes (foto boven). Afgevlogen exemplaren zijn bleker bruin. Witte vlek binnenrandhoek bijna altijd duidelijk aanwezig. Voornamelijk dagactief nabij de waardplant (foto boven).

HERKENBAARHEID: Redelijk goed herkenbaar. Gewone dwergspanner is roodbruiner van kleur, heeft vaak een kleine middenstip en/of duidelijkere dwarslijnen en golflijn. Vergelijk ook Valeriaan-dwergspanner (p. 53), Bosrank- & Hengeldwergspanner (p. 54).

VOORKOMEN: Vrij zeldzaam. Lokaal vrij algemeen.

ECOLOGIE: Gebonden aan hoornbloem.

VLEIETIJD: Vliegt in twee generaties van in mei tot (eind) september. Pieak eerste generatie eind mei/begin juni, tweede generatie augustus.

Klein formaat, egale voorvleugels

Wit vlekje binnenrandhoek

© Marc Herremans

© Goedele Verbeylen

Achterlijf & borststuk deels oranjebruin

© Philippe Vanmeerbeeck

Eupithecia haworthiata Bosrankdwergspanner

13-18mm

KENMERKEN: Een opvallend kleine dwergspanner, met egale, bruine tot grijze voorvleugels zonder middenstip; in verse toestand fijne dwarslijnen die echter snel vervagen. Borststuk en eerste segmenten achterlijf zijn opvallend oranje tot roodbruin gekleurd. Witte vlek binnenrandhoek meestal afwezig of onopvallend.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar door formaat en de opvallende kleur op borststuk en achterlijf. Vergelijk met Hoornbloemdwergspanner, Valeriaandwergspanner & Hengeldwergspanner; geen van deze soorten heeft echter roodbruine tinten op borststuk en achterlijf.

VOORKOMEN: Zeldzaam, maar lokaal vrij algemeen. In NL vrij zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan Bosrank (*Clematis* sp.), ook in stedelijke biotopen.

VLIEGTIJD: Vliegt van (half) mei tot eind juli (soms augustus), met piek in juni.

© Marc Batsleer

© Marc Batsleer

© Philippe Vanmeerbeeck

© Marc Herremans

Eupithecia centaureata Zwartvlekdwergspanner

16-23mm

KENMERKEN: Onmiskenbaar. Grotendeels witte dwergspanner met zwarte zone rond de middenstip. Weinig variatie.

HERKENBAARHEID: Weinig verwarring mogelijk. Vergelijk met: Ogentroostspanner (*Perizoma blandiata*).

VOORKOMEN: In België en Nederland algemeen.

ECOLOGIE: Polyfaag. Rups op schermbloemigen, composieten en andere kruidachtige planten.

VLEGTIJD: van half april tot half september.

EXTRA FOTO: zie p. 12.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Thijs Calu

© Vic Van Dyck

Eupithecia succenturiata Witvlakdwergspanner

20-27mm

KENMERKEN: Onmiskenbaar. Grote dwergspanner met variabele hoeveelheid wit. Borststuk en bovenste achterlijfssegment wit.

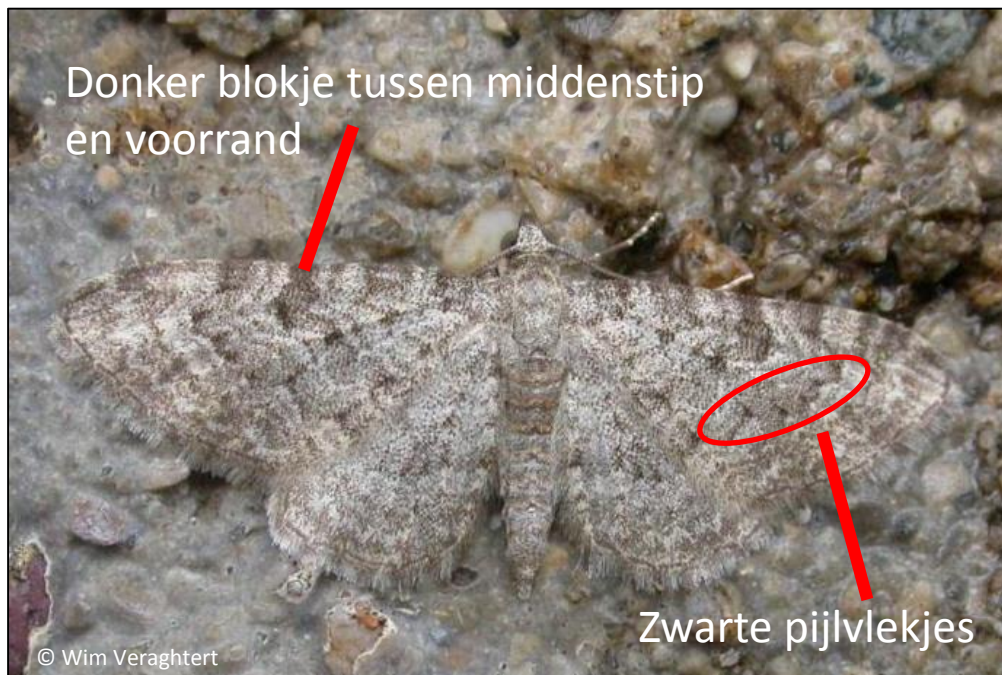
HERKENBAARHEID: Weinig verwarring mogelijk. Vergelijk met: Dwarsbanddwergspanner. Die soort is niet zo contrastrijk getekend en heeft geen wit op het borststuk.

VOORKOMEN: In België en Nederland algemeen.

ECOLOGIE: Polyfaag. Lage planten zoals Bijvoet, Boerenwormkruid en Duizendblad.

VLEGTIJD: Zomersoort; vliegt van (half) juni tot (begin) september.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia semigraphata Kalkdwergspanner

KENMERKEN: Vrij grote soort met vele fijne dwarslijntjes. Buitenste dwarslijn afgezoomd met zwarte wigvormige pijlvlekjes. Aders zwart-wit geblokt.

HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Grasklokjesdwergspanner (zie hiernaast). *E. impurata* is groter, bleker van kleur en op de achtervleugel is de middenstip duidelijker (! In rust zit die middenstip verscholen achter de voorvleugel.) Weigt vermeldt dat bij *semigraphata* de buitenste dwarslijn vaak sterker uitspringt dan bij *impurata*, maar dat kenmerk gaat niet op bij de hier afgebeelde exemplaren. *E. impurata* is meestal wel contrastrijker getekend dan *E. semigraphata*. Kijk bij twijfel ook naar de aanwezige waardplanten.

VOORKOMEN: Geen Vlaamse soort. Recente waarnemingen in België beperkt tot Luik & Namen. Niet in Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan tijm & marjolein.

VLEGTIJD: Vliegt in 1 generatie in juli-augustus.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia impurata Grasklokjesdwergspanner

KENMERKEN: Grote dwergspanner met bleekgrijze grondkleur. Buitenste dwarslijn vaak een rij zwarte wigvormige vlekjes op de aders. Duidelijke middenstip. Variabele soort!

HERKENBAARHEID: Moeilijk herkenbaar. Dubbelganger van Kalkdwergspanner (zie hiernaast), maar onderscheidt zich door grootte, de iets langere voorvleugels, de blekere grondkleur en de middenstip (met name op de achtervleugel). Genitaalonderzoek is vaak aan te raden (enkel bij ♂♂ ; bij ♀♀ is er geen verschil tussen *impurata* en *semigraphata*).

VOORKOMEN: In België geen recente waarnemingen meer, maar mogelijk over het hoofd gezien. In Nederland laatst gemeld in 2000.

ECOLOGIE: Gebonden aan Grasklokje (*Campanula rotundifolia*). Warmteminnend.

VLEGTIJD: Vliegt in 2 generaties (juni-juli en augustus-september).

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Wolfgang Wagner/pyrgus.de

Eupithecia actaeata

Christoffelkruidwergspanner

19-24 mm

KENMERKEN: Grote dwergspanner met (grijs)bruine voorvleugels. Wit vlekje in de binnenrandhoek altijd opvallend. Golflijn vaak nauwelijks zichtbaar. Middenstip groot en duidelijk, ovaal tot langgerekt maanvormig. Achterlijf met duidelijke zwarte flankstrepen.

HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Drievlekdwergspanner, maar actaeata is doorgaans groter, heeft een duidelijkere en langere middenstip, bredere en glanzende voorvleugels.

VOORKOMEN: Geen Vlaamse/Nederlandse soort. Recente waarnemingen in België beperkt tot Namen; wellicht ook in Luik en Luxemburg nog aanwezig.

ECOLOGIE: Gebonden aan Christoffelkruid (*Actaea spicata*).

VLEGTIJD: Vliegt in twee generaties: mei-juni en (eind) juli-augustus (-september).

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Wolfgang Wagner/pyrgus.de

Eupithecia extraversaria

Schraallandwergspanner

16-20 mm

KENMERKEN: Vrij kleine tot middelgrote dwergspanner met (bruin)grijze voorvleugels en een zeer opvallende, streepvormige middenstip. Geen wit vlekje in de binnenrandhoek. Gekartelde golflijn meestal duidelijk. Buitenste dwarslijn maakt opvallende hoek nabij de voorrand; dwarslijnen tegen de voorrand verdikt.

HERKENBAARHEID: De grote, langwerpige middenstip komt bij andere inheemse dwergspanners nauwelijks voor. Hopdwergspanner is roodbruiner en heeft een opvallend wit vlekje in de binnenrandhoek. Kruiskruidwergspanner is groter en heeft een donker bandje aan de achterlijfsbasis. Vooral te verwarren met Tijmdwergspanner (*E. distinctaria* – officieel nog niet in B gezien; beste kenmerken zitten op onderzijde; zie Weigt & Mironov).

VOORKOMEN: In Wallonië zeldzaam, beperkt tot Namen.

ECOLOGIE: Gebonden aan schermbloemigen. Vliegt op warme habitats zoals kalkgraslanden en zonbeschenen bosranden.

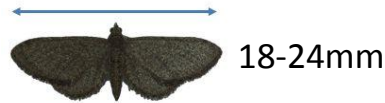
VLEGTIJD: Vliegt in juni-juli.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia trisignaria Drievlekdwergspanner

KENMERKEN: Bruingrijze dwergspanner met donkere vlekjes tegen de vleugelvoorrand. Duidelijke middenstip, maar minder opvallend dan bij Eppe-. Vaak kleine zwarte pijlvlekjes op de aders. Niet sterk getekend, maar vaak met duidelijke, gekartelde golflijn. Geen 'glans' op de voorvleugels. Net als Eppe- geen witte vlek in de binnenrandhoek

HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Eppedwergspanner (p. 61), die bredere en rondere vleugels heeft, een vettere middenstip en bij verse exemplaren een 'vette glans' op de voorvleugels. De golflijn ontbreekt bij *selinata*. Guldenroede- (p. 31) en Lariksdwergspanner (p. 32) zijn grijzer en hebben een wit vlekje op het borststuk. Vergelijk ook Christoffelkruidwergspanner (p. 59).

VOORKOMEN: In Vlaanderen en Nederland zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan schermbloemigen, zoals berenklauw & engelwortel. Vnl. vochtige bossen.

VLEGTIJD: Zomersoort; vooral in juli-augustus.

EXTRA FOTO: p. 15

Donkere blokjes tegen voorrand

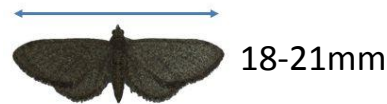

© Damien Gailly

Eupithecia selinata Eppedwergspanner

KENMERKEN: Bruingrijze dwergspanner met duidelijke middenstip. Voorvleugels doorgaans weinig getekend (vers soms met subtiele dwarslijnen; buitenste dwarslijn zonder knik). Geen opvallende golflijn, noch witte vlek in de binnenrandhoek. Verse exemplaren vertonen 'vette glans' op vleugels (zie foto midden rechts). Vaak donkere vlekjes tegen voorrand, zoals bij Drievlek-.

HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Drievlekdwergspanner, maar bij Eppe- is middenstip vetter en ontbreekt de golflijn. Zie ook Egale & Hopdwergspanner, die roodbruiner zijn, een duidelijk wit vlekje in de binnenrandhoek en een donker bandje aan achterlijfsbasis hebben.

VOORKOMEN: In België en Nederland zeer zeldzaam, maar mogelijk over het hoofd gezien.

ECOLOGIE: Gebonden aan schermbloemigen, zoals berenklaauw & engelwortel. Verkiest meer open en warme plekken dan Drievlek-.

VLEGTIJD: Kan vanaf eind mei vliegen, maar vooral in juni-augustus.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

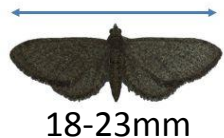

Onopvallende, zwak gebogen buitenste dwarslijn

Eupithecia irriguata Gemarmerde dwergspanner

KENMERKEN: Vrij grote dwergspanner met duidelijke middenstip en contrastrijke tekening in het zoomveld, langs de voorrand en in het wortelveld.

HERKENBAARHEID: Onmiskenbaar.

VOORKOMEN: Mogelijk verdwenen uit Vlaanderen. Vroeger bekend uit Wachtebeke. Laatste Nederlandse waarneming: 1993.

ECOLOGIE: Gebonden aan oude eiken. Warmteminnende soort.

VLEGIJD: Voorjaarssoort, vliegt in april-mei.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia insigniata Fruitboomdwergspanner

KENMERKEN: Grote dwergspanner met opvallende donkere vlekken tegen de voorrand en fijne, maar opvallende dwarslijnen. Vette verticale middenstip vaak verbonden met donkere voorrandvlek.

HERKENBAARHEID: Onmiskenbaar

VOORKOMEN: In heel Vlaanderen zeldzaam. Verspreide waarnemingen uit Antwerpen, Limburg, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. Algemener in Wallonië. In Nederland zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan o.a. Sleedoorn, Meidoorn & appel.

VLEGIJD: Voorjaarssoort, vliegt vooral van half april tot eind juni.

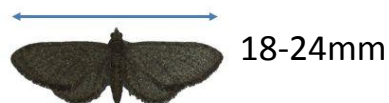
m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Buitenste dwarslijn = dubbel lijntje

© Adriaan Peeters

Eupithecia egenaria Lindedwergspanner

KENMERKEN: Grote dwergspanner met duidelijke, soms verticale middenstip. Buitenste en binnenste dwarslijn vormen een kenmerkende dubbele dwarslijn. Ter hoogte van de middenstip maakt de buitenste dwarslijn een opvallende bocht. Geen wit vlekje binnenrandhoek. Vliegt enkel nabij de waardplant.

HERKENBAARHEID: Verse exemplaren goed herkenbaar. Vgl.: Streepjesdwergsp.

VOORKOMEN: In Nederland & Vlaanderen zeer zeldzaam, maar mogelijk over het hoofd gezien. Weinig mobiele soort in bossen en parken.

ECOLOGIE: Gebonden aan grote lindes. Komt op licht.

VLEGTIJD: Voorjaarssoort, vliegt vooral van half mei tot eind juni.

© Tom Deroover

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Philippe Vanmeerbeeck

Eupithecia lanceata Vroege dwergspanner

KENMERKEN: Middelgrote dwergspanner met opvallende bonte tekening. Buitenste dwarslijn loopt door de middenstip. Zoomveld bont getekend. Donker bandje aan de basis van het achterlijf.

HERKENBAARHEID: Verse exemplaren onmiskenbaar.

VOORKOMEN: In Vlaanderen zeer zeldzaam en beperkt tot enkele Limburgse vindplaatsen. Nederland: idem dito. In Wallonië lokaal talrijk.

ECOLOGIE: Gebonden aan spar.

VLEGTIJD: Voorjaarssoort, vliegt in maart-april.

© Philippe Vanmeerbeeck

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Typisch exemplaar

Buitenste dwarslijn meermaals geknikt

© Leo Janssen

Eupithecia abietaria Spardwergspanner

22-26mm

KENMERKEN: Zeer grote dwergspanner met duidelijke middenstip en opvallende dwarslijnen.

HERKENBAARHEID: Gemakkelijk te verwarren met Gallendwergspanner (*E. analoga*; zie hiernaast). Deze is nog nooit in Vlaanderen gezien en wordt gekenmerkt door lange palpen. *E. analoga* is ook iets kleiner. Geen harde kenmerken in de vleugeltekening; de buitenste dwarslijn verloopt bij *abietaria* meestal minder vloeiend dan bij *analoga* (ref.: Weigt).

VOORKOMEN: In heel Vlaanderen zeer zeldzaam, maar verspreid waargenomen. In Wallonië algemener. In Nederland zeldzaam.

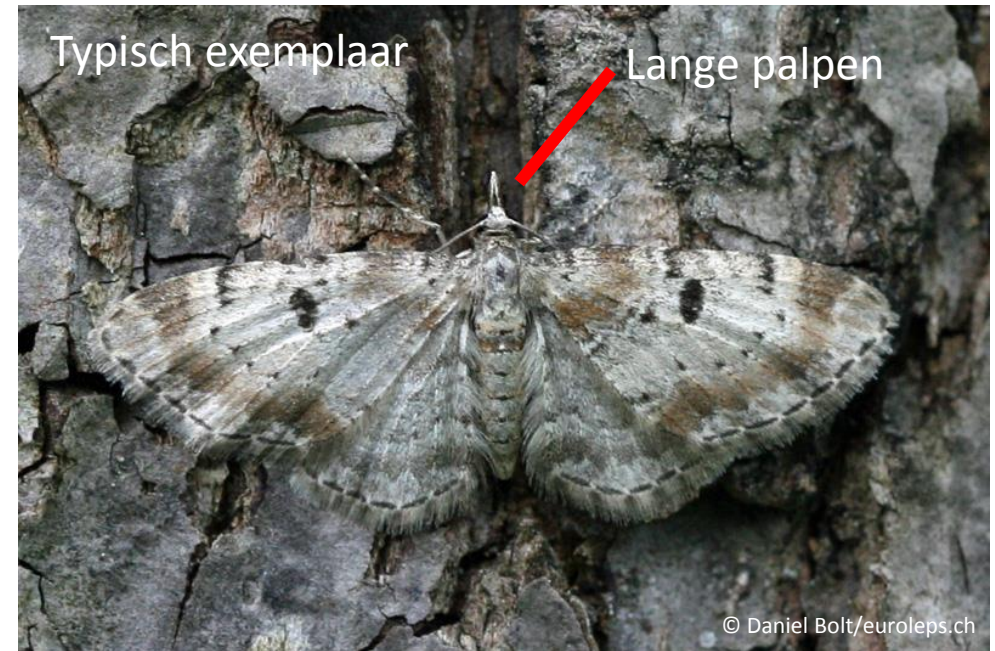
ECOLOGIE: Gebonden aan sparren.

VLEGIJJD: Vliegt van half mei tot begin juli.

EXTRA FOTO: p. 18.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Typisch exemplaar

Lange palpen

© Daniel Bolt/euroleps.ch

Eupithecia analoga Gallendwergspanner

17-24mm

KENMERKEN: Bleek (bruin)grijze, eerder grote dwergspanner met opvallende middenstip en vaak duidelijke centrale dwarslijnen. Lange puntige palpen. Buitenste dwarslijn vaak zonder opvallende knik.

HERKENBAARHEID: Moeilijk te onderscheiden van de algemenere Spardwergspanner, die groter is en kortere palpen heeft. De middenstip is bij *analoga* iets ronder dan bij *abietaria*. De buitenste dwarslijn op de achtervleugel is bij *abietaria* duidelijker en soms afgezet met kleine driehoekige pijlvlekjes die bij *analoga* op de achtervleugel ontbreken.

VOORKOMEN: In Vlaanderen al lang niet meer waargenomen; historische waarnemingen uit Zoniënwoud. In Wallonië zeldzaam. In Nederland zeer zeldzaam.

ECOLOGIE: Gebonden aan sparren.

VLEGIJJD: Vliegt van half mei tot begin juli.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Eupithecia cauchiata Zoomdwergspanner

18-22mm

KENMERKEN: Bleekgrijze soort met talrijke fijne dwarslijntjes op de voorvleugel. Zoomveld vaak contrasterend met blekere middenveld.

Aders zwart-wit geblokt. Golflijn fijn, vaak onopvallend. Middenstip afwezig of een kleine, min of meer rond puntje.

HERKENBAARHEID: Lastig, gemakkelijk te verwarren met Heidedwergspanner (p. 33). Meestal iets groter en bleker dan Heide-, met duidelijkere dwarslijntjes. Middenstip bij 80% van de Heidedwergspanners aanwezig, bij *cauchiata* bij de overgrote meerderheid afwezig (ref.: Weigt). Contrast tussen zoom- en middenveld meer uitgesproken bij Zoomdwergspanner.

VOORKOMEN: Niet in Vlaanderen en Nederland. In Wallonië zeer zeldzaam; gekend uit Namen en Luxemburg, maar geen recente data.

ECOLOGIE: Gebonden aan Echte guldenroede (*Solidago virgaurea*).

VLEGTIJD: Vliegt van mei tot begin juli.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Gekartelde golflijn

Eupithecia denotata Klokjesdwergspanner

17-23mm

KENMERKEN: Variabele soort met oranjebruine maar soms ook grijzere kleurvormen; doorgaans met kleine middenstip. Gekartelde golflijn. Geen donker bandje aan de basis van het achterlijf.

HERKENBAARHEID: Vergelijk met Heidedwergspanner (p. 33), die doorgaans grijs is met duidelijk zwart-wit geblokte aders. Gewone dwergspanner (p. 26) heeft een andere vleugelvorm, meestal een minder duidelijke middenstip en een duidelijker witte vlek in de binnenrand-hoek en de franje is bij Gewone opvallend geblokt.

VOORKOMEN: In België geen waarnemingen in de 21ste eeuw, maar mogelijk over het hoofd gezien (bijv. Brabantse Leemstreek). In Nederland laatst gemeld in 2006.

ECOLOGIE: Gebonden aan klokjes, met name Ruig klokje (*Campanula trachelium*).

VLEGTIJD: Zomersoort, juni-juli.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Stijn Baeten

Eupithecia laquaearia Ogentroostdwergspanner

17-19mm

KENMERKEN: Middelgrote dwergspanner met een opvallende tekening. Donkerbruine tot roodbruine band die wortelveld begrenst. Middenveld vaak bleek en weinig getekend. Middenstip vaak duidelijk en ietwat verticaal. Aan de binnenkant van de buitenste dwarslijn vaak fijne zwarte pijlvlekjes. Zoomveld donkerder of vlekkelig.

HERKENBAARHEID: Verse exemplaren gemakkelijk herkenbaar. Zwartkamdwergspanner heeft geen middenstip en is kleiner. Let op voor weinig contrastrijke exemplaren van Vingerhoedskruiddwergspanner (p. 52).

VOORKOMEN: Geen Vlaamse soort. Zeer zeldzaam in de Gaume. Eén oude melding uit Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan ogentroost (vnl. *Euphrasia* sp.).

VLEGTIJD: Vliegt van eind mei tot eind juli.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Pieter Vantieghem

Eupithecia venosata Silenedwergspanner

18-27mm

KENMERKEN: Grote soort. Opmerkelijk patroon van verbonden dwarslijnen.

HERKENBAARHEID: Onmiskenbaar. Heeft in Zuid-, Midden- en Oost-Europa wel dubbelgangers: *Eupithecia schiefereri* en *E. silenicolata*!

VOORKOMEN: Zeer zeldzaam. In Vlaanderen slechts enkele recente waarnemingen. Ook in Wallonië zeldzaam. In Nederland zeer zeldzaam, vnl. waargenomen in Zuid-Limburg.

ECOLOGIE: Gebonden aan silene-soorten, vooral Blaassilene (*Silene vulgaris*).

VLEGTIJD: Wordt in België vooral in juni gezien.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Ruben Recour

Eupithecia phoeniceata Cipresdwergspanner

18-24mm

KENMERKEN: Een vrij grote dwergspanner met opvallende dwarslijntekening op de voorvleugel en zwarte streepjes nabij de vleugeltop. Lange & smalle voorvleugels. Zwart bandje aan de basis van het achterlijf.

HERKENBAARHEID: Nagenoeg geen verwarring mogelijk. In Zuid-Europa te verwarren met *E. oxycedrata* (niet in de Benelux).

VOORKOMEN: Zeldzaam; recente nieuwkomer. Komt nagenoeg enkel aan de kust voor, zowel in Vlaanderen als in Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan gekweekte cipressen & coniferen.

VLEGIJD: Hoogzomersoort; vnl. augustus.

EXTRA FOTO: p. 12.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

© Marc Herremans

Anticollix sparsata Wederikdwergspanner

22-29mm

KENMERKEN: Een grote dwergspanner met gekartelde achterrandaan de achtervleugel (echter minder duidelijk bij gesleten exemplaren). Opvallende middenstip ligt dichtbij voorrand van de voorvleugel. Weinig variabele soort, die niet nauw verwant is met de andere dwergspanners.

HERKENBAARHEID: Weinig verwarring mogelijk. Vergelijk met: Sporkehoutspanner (*Philereme vetulata*), een grotere, lichtbruine soort die ook een gekartelde rand aan de achtervleugel heeft.

VOORKOMEN: In heel Vlaanderen matig algemeen; in NL vrij zeldzaam.

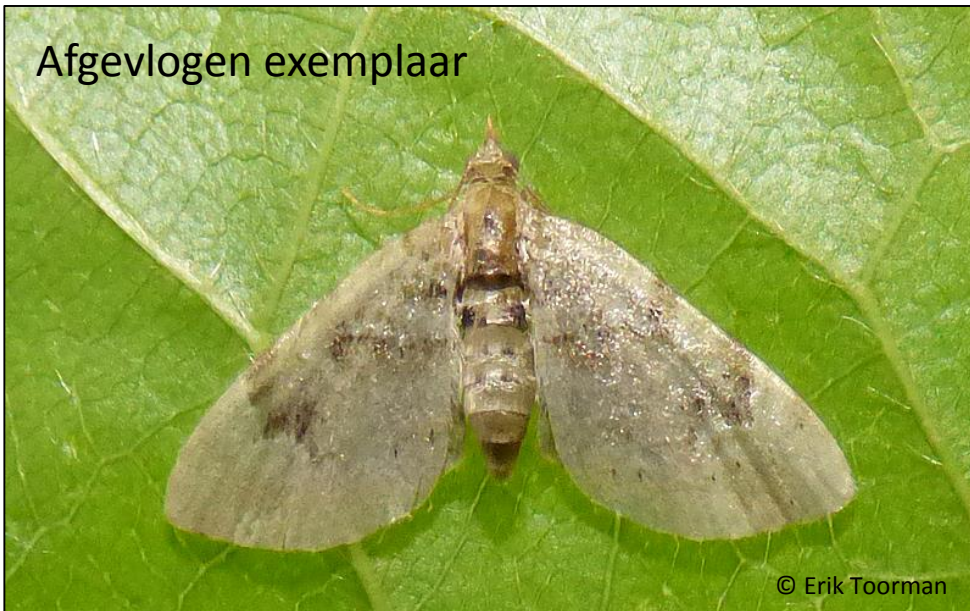
ECOLOGIE: Gebonden aan Gewone wederik.

VLEGIJD: Vliegt vooral van mei tot begin augustus, soms al vanaf half april.

EXTRA FOTO: p. 12.

m	a	m	j	j	a	s	o
---	---	---	---	---	---	---	---

Afgevlogen exemplaar

Chloroclystis v-ata V-dwergspanner

12-19mm

KENMERKEN: Een kleine, weinig variabele dwergspanner die zijn grijze achtervleugels in rust meestal volledig achter de voorvleugels verschuult. Voorranden van voorvleugels vormen kenmerkende stompde hoek. Opvallende zwarte tekening aan buitenste dwarslijn, in de vorm van een V, waaraan de soort haar naam dankt. In verse toestand grasgroen, maar die tint kan gemakkelijk vervagen.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar. Sterk afgevlogen exemplaren nog te herkennen aan vleugelvorm, -houding en sporen van zwarte V-tekening. Groene dwergspanner (p. 69) heeft ver uitstekende, ronde achtervleugels en een duidelijkere dwarslijntekening.

VOORKOMEN: Overal algemeen.

ECOLOGIE: Polyfaag. Allerlei planten, van schermbloemigen tot struiken.

VLEEGTIJD: Vliegt van april tot (begin) september.

Typisch exemplaar

Pasiphila rectangularata Groene dwergspanner

16-21mm

KENMERKEN: Een middelgrote dwergspanner met in verse toestand gras- tot donkergroene tinten op vleugels en achterlijf. Bij donkere en afgevlogen exemplaar soms enkel groen op het achterlijf. Buitenste dwarslijn vertoont een dubbele knik, die ook bij afgevlogen exemplaren duidelijk is (de soms gelijkende Sleedoorndwergspanner heeft die niet of amper.) Net als andere *Pasiphila*-soorten is de achterrand van voor- en achtervleugels sterk gebogen, wat resulteert in een bolle indruk.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar, door kleur en vleugelvorm. Sterk afgevlogen exemplaren hebben vaak nog een spoor van groen op het achterlijf, een bont zoomveld en de voormelde knik in de buitenste dwarslijn. Vergelijk V-dwergspanner (p. 68) en Sleedoorn- (p. 70).

VOORKOMEN: Overal algemeen

ECOLOGIE: Gebonden aan fruitbomen (appel, peer) en sleedoorn.

VLEGTIJD: Vliegt van mei tot juli.

EXTRA FOTO: p. 10 en 13

Afgevlogen
exemplaar

Donker
exemplaar

Pasiphila chloerata Sleedoorndwergspanner

KENMERKEN:

Een middelgrote, grijsbruine tot groenige dwergspanner met soms pastelgroene tinten op vleugels en achterlijf. De bovenste achterlijfssegmenten zijn vaak zalmroze. Meestal weinig contrasterende middenband, waarin de middenstip niet altijd opvalt. Fijne dwarslijntjes vaak duidelijker dan bij andere *Pasiphila*-soorten. Net als andere *Pasiphila*-soorten is de achterrands van voor- en achtervleugels sterk gebogen, wat resulteert in een bolle vleugelvorm.

HERKENBAARHEID: Matig herkenbaar. Let op voor verwarring met Groene dwergspanner (p. 69).

VOORKOMEN: Vrij zeldzaam in België; zeldzaam in Nederland.

ECOLOGIE: Gebonden aan sleedoorn.

VLIEGTIJD: Vliegt van mei tot (half) juli, zelden vanaf eind april.

EXTRA FOTO: p. 13

Pasiphila debiliata Bosbesdwergspanner

16-20mm

KENMERKEN:

Een middelgrote, pastelgroene dwergspanner. Het achterlijf is pastelgroen met een centrale stippenrij. De buitenste dwarslijn bestaat uit een stippenrij. Het zoomveld is donkerder. Kleine middenstip in het egale middenveld. Net als andere *Pasiphila*-soorten is de achterrand van voor- en achtervleugels sterk gebogen, wat resulteert in een bolle vleugelvorm.

HERKENBAARHEID: Goed herkenbaar. Let eventueel op voor verwarring met afgevlogen Groene dwergspanners (p. 69).

VOORKOMEN: Vrij zeldzaam. In de Kempen lokaal algemeen.

ECOLOGIE: Gebonden aan Blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*).

VLEEGTIJD: Vliegt vanaf begin juni (zelden eind mei) tot eind juli; soms tot begin augustus.

Dwergspanners determineren

Vliegperiode als leidraad

- Op de volgende pagina's staan, min of meer per maand, soorten gerangschikt volgens de vliegperiode. Dit overzicht kan gebruikt worden als afvinklijstje, om soorten te elimineren.
- De soorten die in die desbetreffende maand algemeen zijn, staan in het vet. De status van één soort kan dus verschillen van maand tot maand. De afkorting Z betekent 'zeldzaam', ZZ betekent 'zeer zeldzaam'. Een aantal zeer zeldzame soorten, die maar zelden gezien worden in België en Nederland, zijn niet opgenomen in de maandoverzichten.
- De tekst achter de soortnaam vermeldt kort de voornaamste kenmerken. Het is belangrijk ook de uitgebreide tekst bij de soortbesprekingen te raadplegen.

Zwartkamdwergspanner: de enige dwergspanner die je het hele jaar door kan waarnemen.

Maart-april

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Voorjaarsdwergspanner	Middenstip dun verticaal streepje of soms afwezig; zwarte pijlvlekjes; lange, puntige vleugels, vanaf februari; eik
Eikendwergspanner	Middenstip vetter & ronder dan bij vorige; zwarte pijlvlekjes; vleugel ronder; piek eind april-begin mei
Gewone dwergspanner	Middenstip klein puntje of afwezig. Vaak egaal roodbruin; wit vlekje binnenrandhoek, soms fijne witte golflijn.
Fijnspardwergspanner	Vrij kleine soort; vette middenstip; duidelijke dwarslijnen; zwart bandje basis achterlijf; piek 1 ^{ste} helft mei.
Dennendwergspanner	Middenstip vet & verticaal; houdt vleugels in stompe hoek; weinig tekening; vnl. vanaf half april
Guldenroededwergspanner	Duidelijke (vette) middenstip; wit vlekje binnenrandhoek; anders zwart(-wit) geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Schermbloemendwergspanner	Duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek én in zoomveld; anders zwart geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Streepjesdwergspanner	Grote soort; duidelijke middenstip; dwarslijnen verdikt tg. voorrand; donker bandje basis achterlijf; vanaf eind april
Vroege dwergspanner	Middenstip vaak verbonden met opvallende dwarslijntekening; donker bandje basis achterlijf; sparren; ZZ
Egale dwergspanner	Warm- of roodbruine voorvleugel; duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek, donker bandje basis achterlijf
Hopdwergspanner	Lijkt sterk op Egale dwergspanner; kortere & bredere vleugels; franje geblokt. Net als Egale vnl. vanaf eind april.
Loofboomdwergspanner	Opvallend bont zoomveld; zwarte tekening op achterlijf die uitwaaiert over voorvleugels; duidelijke middenstip; ZZ.
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen
Sleedoorndwergspanner	Uitstekende & ronde achtervleugels; vers ± pastelgroen; zalmkleurige achterlijfsbasis; in warme lentes vanaf eind april.
Groene dwergspanner	Uitstekende & ronde achtervleugels; zowel vleugels als achterlijf groen; buitenste dwarslijn met dubbele knik
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte –v– op voorvleugels; achtervleugels vaak niet zichtbaar in rust; vanaf half april

Mei (1)

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Loofboomdwergspanner	Opvallend vlekkerig zoomveld; zwarte tekening op achterlijf die uitwaaiert over voorvleugels; duidelijke middenstip; ZZ
Gewone dwergspanner	Middenstip klein puntje of afwezig. Vaak egaal roodbruin; wit vlekje binnenrandhoek, soms fijne witte golflijn.
Fijnspardwergspanner	Vrij kleine soort; vette middenstip; duidelijke dwarslijnen; zwart bandje basis achterlijf; piek 1 ^{ste} helft mei.
Dennendwergspanner	Middenstip vet & verticaal; houdt vleugels in stompe hoek; meestal weinig tekening
Voorjaarsdwergspanner	Middenstip dun verticaal streepje of soms afwezig; zwarte pijlvlekjes op aders; lange, puntige vleugels
Eikendwergspanner	Zwarte pijlvlekjes; vleugel ronder dan bij vorige soort. Middenstip ronder & vetter, met ernaast bleke zone; bonte indruk
Egale dwergspanner	Duidelijke middenstip op rood-/warmbruine, vrij egale voorvleugel. Franje niet/nauwelijks geblokt.
Hopdwergspanner	Vette verticale middenstip op roodbruine voorvleugel die breder is dan bij vorige soort. Franje geblokt.
Grijze dwergspanner	Variabele, grijze soort; kleine middenstip; achterlijf met grijze & zalmkleurige segmenten; vnl. vanaf eind mei
Streepjesdwergspanner	Grote soort; duidelijke middenstip; dwarslijnen verdikt tg. voorrand; donker bandje basis achterlijf; geblokte aders
Guldenroededwergspanner	Meestal vette middenstip. Wit vlekje op borststuk. Zwart(-wit) geblokte aders. Wit vlekje binnenrandhoek.
Schermbloemendwergspanner	Duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek én in zoomveld; aders zwart geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen
Sleedoorndwergspanner	Afgeronde voorvleugels, uitstekende & ronde achtervleugels; vers met pastelgroene tint; basis achterlijf zalmkleurig
Groene dwergspanner	Uitstekende & ronde achtervleugels; zowel vleugels als achterlijf groen; buitenste dwarslijn met dubbele knik
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte -v- op voorvleugels; achtervleugels vaak niet zichtbaar in rust; vanaf half april

Mei (2)

Lindedwergspanner	Binnenste & buitenste dwarslijn begrensd door dubbel lijntje; duidelijke middenstip; grote soort; nabij linde; ZZ.
Valeriaandwergspanner	Kleine soort; middenstip fijn streepje of afwezig; vrij egaal of subtiele dwarslijnen; golflijn vaak aanwezig. Valeriaan! Z.
Bosrankdwergspanner	Kleine soort; geen middenstip; roodbruin borststuk & achterlijf; geen wit vlekje in de binnenrandhoek
Hengeldwergspanner	Kleine soort zonder opvallende kenmerken; geen middenstip; fijne, subtiele dwarslijntjes; ZZ; hengel & ratelaar!
Vlasbekdwergspanner	Middelgrote soort met donkere middenband & bont zoomveld; donker bandje basis achterlijf; Vlaskbekje.
Vingerhoedskruiddwergspanner	Lijkt zeer sterk op Vlasbekdwergspanner; meestal minder contrastrijk en iets groter; Vingerhoedskruid. Z
Dwarsbanddwergspanner	Kleine middenstip; bleek middenveld; donker zoomveld. Vaak centrale witte vlek borststuk. Z
Lariksdwergspanner	Middelgrote soort met wit vlekje op borststuk; duidelijke buitenste dwarslijn; geen wit vlekje binnenrandhoek
Heidedwergspanner	Kleine (of soms geen) middenstip; zwart-wit geblokte aders. Z
Wederikdwergspanner	Grote dwergspanner met gekartelde achterrand aan achtervleugel; kleine opvallende middenstip ligt dichtbij voorrand.

Zwartkamdwergspanner

© Willem Oosterhof

Streepjesdwergspanner

© Willem Oosterhof

Voorjaarsdwergspanner

© Willem Oosterhof

Mei

Overzicht van de meest algemene dwergspanners in mei

Streepjesdwergspanner

Fijnsparndwergspanner

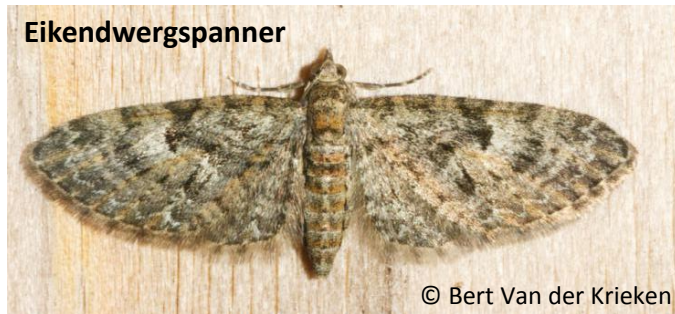
V-dwergspanner

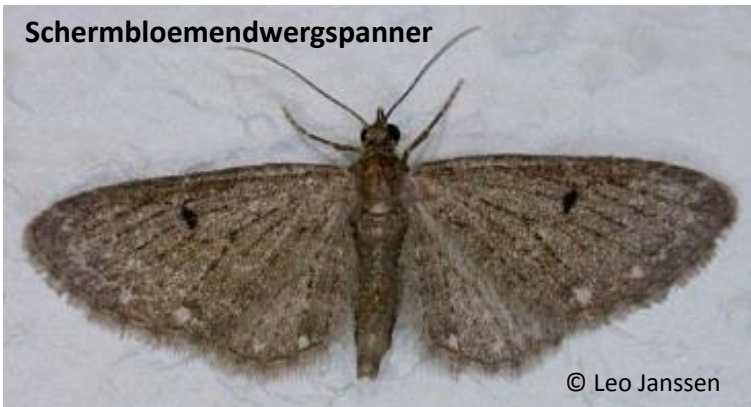
Voorjaarsdwergspanner

Eikendwergspanner

Schermbloemendwergspanner

Guldenroededwergspanner

Gewone dwergspanner

Juni (1)

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Voorjaarsdwergspanner	Middenstip dun verticaal streepje, soms afwezig. Zwarte pijlvlekjes op aders, lange vleugels; vliegt zelden tot begin juni
Gewone dwergspanner	Middenstip klein puntje of afwezig. Vaak egaal roodbruin; wit vlekje binnenrandhoek, soms fijne witte golflijn.
Fijnspardwergspanner	Vette middenstip; duidelijke dwarslijnen; eerder klein; donker bandje aan basis van het achterlijf; vliegt tot begin juni.
Dennendwergspanner	Middenstip vet & verticaal; weinig tekening; houdt vleugels in stompe hoek; vliegt tot half juni.
Wilgendwergspanner	Kleine middenstip die op dwarslijn ligt; lichtgrijs; ronde vleugels; geen wit vlekje binnenrandhoek noch op borststuk.
Hengeldwergspanner	Erg kleine soort zonder middenstip. Verse ex.: subtiele dwarslijntekening. Achterlijf niet roodbruin. ZZ
Bosrankdwergspanner	Erg kleine soort zonder middenstip. Borststuk & achterlijf roodbruin!
Valeriaandwergspanner	Kleine soort; middenstip fijn streepje of afwezig; vrij egaal of subtiele dwarslijnen; golflijn vaak aanwezig. Valeriaan!
Streepjesdwergspanner	Grote soort; duidelijke middenstip; dwarslijnen verdikt tg. voorrand; donker bandje basis achterlijf; geblokte aders
Grijze dwergspanner	Variabele, grijze soort; kleine middenstip; achterlijf met grijze & zalmkleurige segmenten; piek in juni; algemeen!
Guldenroededwergspanner	Vliegt zelden in juni. Vette middenstip. Wit vlekje op borststuk. Zwart(-wit) geblokte aders. Wit vlekje binnenrandhoek.
Schermbloemendwergspanner	Duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek én in zoomveld; aders zwart geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen
Sleedoorndwergspanner	Afgeronde voorvleugels, uitstekende achtervleugels; vers met pastelgroene tint; basis achterlijf zalmkleurig
Groene dwergspanner	Uitstekende & ronde achtervleugels; zowel vleugels als achterlijf groen; buitenste dwarslijn met dubbele knik
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte –v- op voorvleugels; achtervleugels vaak niet zichtbaar in rust.

Juni (2)

Bosbesdwergspanner	Gebonden aan bosbes; pastelgroen; dwarslijnen als stippenrij; zeer bonte onderzijde.
Lariksdwergspanner	Middelgrote soort met wit vlekje op borststuk; duidelijke buitenste dwarslijn; geen wit vlekje binnenrandhoek
Meldedwergspanner	Grote soort met kleine (soms zonder) middenstip; veel oranjebruin; fijne golflijn; achterlijf omhoog gekruld; eind juni
Duizendbladdwergspanner	Vrij grote dwergspanner met weinig opvallende middenstip; oranjebruine gekartelde dwarslijntjes; ZZ.
Silenedwergspanner	Grote dwergspanner met onmiskenbare tekening. ZZ
Dwarsbanddwergspanner	Kleine middenstip; bleek middenveld; donker zoomveld. Vaak centrale witte vlek borststuk.Z.
Loofboomdwergspanner	Opvallend bont zoomveld; zwarte tekening op achterlijf die uitwaaiert over voorvleugels; duidelijke middenstip; ZZ
Lindedwergspanner	Binnenste & buitenste dwarslijn begrensd door dubbel lijntje; duidelijke middenstip; grote soort; nabij linde; ZZ.
Eppedwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met vette middenstip; geen golflijn;
Drievlekdwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met duidelijke blokjes tegen voorrand; duidelijke middenstip; fijne golflijn; Z
Spardwergspanner	Opvallend grote dwergspanner met vette middenstip en duidelijke dwarslijntekening. Sparren; ZZ.
Ogentroostdwergspanner	Zeer zeldzame soort uit de Gaume; vlekkerig zoomveld; opvallend donkere band die wortelveld begrenst.
Vlasbekwergspanner	Middelgrote soort met donkere middenband & bont zoomveld; donker bandje basis achterlijf; Vlaskbekje.
Vingerhoedskruiddwergspanner	Lijkt zeer sterk op Vlasbekdwergspanner; meestal minder contrastrijk en iets groter; Vingerhoedskruid. Z
Heidedwergspanner	Kleine (of soms geen) middenstip; zwart-wit geblokte aders. Z
Wederikdwergspanner	Grote dwergspanner met gekartelde achterrand aan achtervleugel; kleine opvallende middenstip ligt dichtbij voorrand.

Juli (1)

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Beverneldwergspanner	Verticale middenstip; mengeling van lichtgrijs en oranjebruin; fijne golflijn, donker bandje achterlijf; ZZ
Gewone dwergspanner	Middenstip klein puntje of afwezig. Vaak egaal roodbruin; wit vlekje binnenrandhoek, soms fijne witte golflijn.
Egale dwergspanner	Warm- tot roodbruine voorvleugel; duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek, donker bandje basis achterlijf
Hopdwergspanner	Lijkt sterk op Egale dwergspanner; kortere & bredere vleugels; franje geblokt. Grotere middenstip.
Wilgendwergspanner	Kleine middenstip die op dwarslijn ligt; lichtgrijs; ronde vleugels; geen wit vlekje binnenrandhoek noch op borststuk.
Hengeldwergspanner	Vliegt tot begin juli. Erg kleine soort zonder middenstip. Vers: subtiele dwarslijntekening. Achterlijf niet roodbruin. ZZ
Bosrankdwergspanner	Erg kleine soort zonder middenstip. Borststuk & achterlijf roodbruin. Bosrank.
Valeriaandwergspanner	Kleine soort; middenstip fijn streepje of afwezig; vrij egaal of subtiele dwarslijnen; golflijn vaak aanwezig. Valeriaan! Z.
Streepjesdwergspanner	Groot; duidelijke middenstip; dwarslijnen verdikt tg. voorrand; donker bandje basis achterlijf; aders geblokt; tot half juli
Grijze dwergspanner	Variabele, grijze soort; kleine middenstip; achterlijf met grijze & zalmkleurige segmenten; piek in juni; algemeen!
Guldenroededwergspanner	Vette middenstip. Wit vlekje op borststuk. Zwart(-wit) geblokte aders. Wit vlekje binnenrandhoek.
Schermbloemendwergspanner	Duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek én in zoomveld; aders zwart geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig. 2 ^e generatie vanaf half juli.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen
Sleedoorndwergspanner	Tot begin juli; ronde voorvleugels, uitstekende achtervleugels; vers met pastelgroene tint; basis achterlijf zalmkleurig
Groene dwergspanner	Uitstekende & ronde achtervleugels; zowel vleugels als achterlijf groen; buitenste dwarslijn met dubbele knik
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte –v- op voorvleugels; achtervleugels vaak niet zichtbaar in rust.

Juli (2)

Lariksdwergspanner	Middelgrote soort met wit vlekje op borststuk; duidelijke buitenste dwarslijn; geen wit vlekje binnenrandhoek; VZ
Meldedwergspanner	Grote soort met kleine (soms zonder) middenstip; oranjebruine tinten; fijne golflijn; achterlijf omhoog gekruld; ZZ.
Klokjesdwergspanner	Middelgrote soort met vrij kleine middenstip; vaak gekartelde golflijn en oranjebruin op voorvleugel; Ruig klokje; ZZ.
Eppedwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met vette middenstip en verder weinig tekening; geen golflijn; ZZ.
Drievlekdwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met duidelijke blokjes tegen voorrand; duidelijke middenstip; fijne golflijn; Z
Loofboomdwergspanner	Zelden tot begin juli; bont zoomveld; zwarte tekening op achterlijf die uitwaaiert over voorvleugels; pijlvlekjes; ZZ
Wederikdwergspanner	Grote dwergspanner met gekartelde achterrandaan achtervleugel; kleine opvallende middenstip ligt dichtbij voorrand.
Kruiskruiddwergspanner	Lijkt op een bleke & grote Egale dwergspanner; wit vlekje binnenrandhoek minder opvallend of afwezig; ZZ
Dwarsbanddwergspanner	Kleine middenstip; bleek middenveld; donker zoomveld. Vaak centrale witte vlek borststuk.Z.
Duizendbladdwergspanner	Vrij grote dwergspanner met weinig opvallende middenstip; oranjebruine gekartelde dwarslijntjes; ZZ.
Esdoorndwergspanner	Kleine dwergspanner met kleine of zonder middenstip; vlekkelig zoomveld; ; ZZ.
Vlasbekdwergspanner	Middelgrote soort met donkere middenband & bont zoomveld; donker bandje basis achterlijf; Vlasbekje.
Vingerhoedskruiddwergspanner	Lijkt zeer sterk op Vlasbekdwergspanner; meestal minder contrastrijk en iets groter; Vingerhoedskruid. Z.
Jeneverbesdwergspanner	Middelgrote, variabele dwergspanner; middenstip verticaal; zwarte pijlvlekjes; jeneverbes; ZZ.
Spardwergspanner	Opvallend grote dwergspanner met vette middenstip en duidelijke dwarslijntekening. Sparren; ZZ.
Heidedwergspanner	Kleine (of soms geen) middenstip; zwart-wit geblokte aders. Z.

Dwergspanners in juli: een selectie

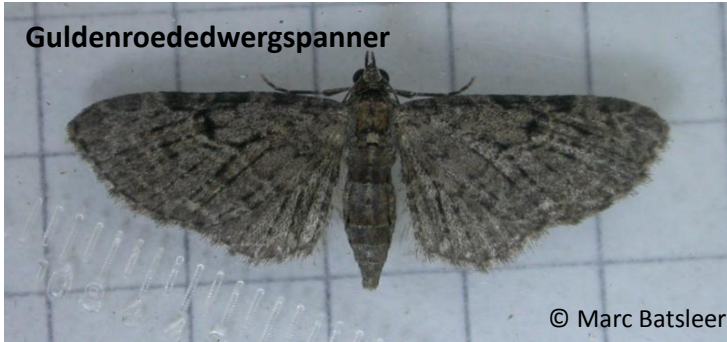
Augustus

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Cipresdwergspanner	Vrij grote soort met opvallende tekening van dwarslijnen; onmiskenbaar. Kustsoort. ZZ
Meldedwergspanner	Grote soort met kleine (soms zonder) middenstip; oranjebruine tinten; fijne golflijn; achterlijf omhoog gekruld; Z!
Wederikdwergspanner	Grote dwergspanner met gekartelde achterrand aan achtervleugel; kleine opvallende middenstip ligt dichtbij voorrand.
Egale dwergspanner	Warm- tot roodbruine voorvleugel; duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek, donker bandje basis achterlijf
Hopdwergspanner	Lijkt sterk op Egale dwergspanner; kortere & bredere vleugels; franje geblokt. Grotere middenstip.
Hoornbloemdwergspanner	Kleine soort; geen middenstip; opvallend wit vlekje binnenrandhoek; vaak dagactief
Eppedwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met vette middenstip en verder weinig tekening; geen golflijn; ZZ.
Bosrankdwergspanner	Vliegt vnl tot eind juli, zelden begin aug. Kleine soort zonder middenstip en met roodbruin borststuk & achterlijf.
Drievlekdwergspanner	Middelgrote grijsbruine soort met duidelijke blokjes tegen voorrand; duidelijke middenstip; fijne golflijn; Z
Jeneverbesdwergspanner	Middelgrote, variabele dwergspanner; middenstip verticaal; zwarte pijlvlekjes; jeneverbes; ZZ.
Grijze dwergspanner	Vliegt vnl. tot juli, zelden begin aug. Kleine, maar duidelijke middenstip; geen wit vlekje borststuk of binnenrandhoek.
Guldenroededwergspanner	2 ^{de} generatie! Vette middenstip. Wit vlekje op borststuk. Zwart(-wit) geblokte aders. Wit vlekje binnenrandhoek.
Schermbloemendwergspanner	Duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek én in zoomveld; aders zwart geblokt; vaak wit vlekje borststuk
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen
Lariksdwergspanner	Middelgrote soort met wit vlekje op borststuk; duidelijke buitenste dwarslijn; geen wit vlekje binnenrandhoek
Vlasbekdwergspanner	Opvallende donkere middenband; check verschillen met Vingerhoedskruiddwergspanner!
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte –v– op voorvleugels; achtervleugels vaak niet zichtbaar in rust.

Augustus

Overzicht van de meest algemene dwergspanners in augustus

Guldenroededwergspanner

© Marc Batsleer

V-dwergspanner

© Gert Van Heghe

Egale dwergspanner

© Wim Veraghtert

Schermbloemendwergspanner

© Leo Janssen

Hopdwergspanner

© Wim Declercq

Meldedwergspanner

© Marc Batsleer

Lariksdwergspanner

Smalvleugeldwergspanner

September-oktober

Zwartkamdwergspanner	Geen middenstip. Zwarte dwarslijnen, driehoekige puntige vleugels. Kleine soort.
Guldenroededwergspanner	Vliegt vnl. in aug; zelden tot begin sep of weer in okt. Meestal vette middenstip, wit vlekje op borststuk, geblokte aders.
V-dwergspanner	Kleine groene soort met zwarte –v- op voorvleugels; achternvleugels vaak niet zichtbaar in rust; tot half september
Egale dwergspanner	Warm- tot roodbruine voorvleugel; duidelijke middenstip; wit vlekje binnenrandhoek, donker bandje basis achterlijf
Hopdwergspanner	Lijkt sterk op Egale dwergspanner; kortere & bredere vleugels; franje geblokt. Grotere middenstip.
Bijvoetdwergspanner	Lange smalle voorvleugels; gehoekte dwarslijn; middenstip verticaal streepje of afwezig. Tot half september.
Smalvleugeldwergspanner	Smalle vleugels; bonte tekening; gehoekte dwarslijnen; vnl. in heideterreinen. Tot half september.
Jeneverbesdwergspanner	Middelgrote, variabele dwergspanner; middenstip verticaal; zwarte pijlvlekjes; jeneverbes; ZZ.
Hoornbloemdwergspanner	Kleine soort zonder middenstip. Wit vlekje binnenrandhoek. Voorvleugel egaal, vaak donker; hoornbloem. Tot eind sep.

Onderstaande (voorjaars)soorten kunnen in warme najaren uitzonderlijk ook in de herfst (oktober-november) gezien worden.

Voorjaarsdwergspanner	Middenstip dun verticaal streepje, soms afwezig. Zwarte pijlvlekjes op aders; lange vleugels; lente, soms ook in okt-nov
Vroege dwergspanner	Middenstip vaak verbonden met opvallende dwarslijntekening; sparren; ZZ; lente, soms ook in okt-nov
Streepjesdwergspanner	Vette middenstip, fijne dwarslijntjes verdikt aan voorrand

Dwergspanners & biotopen

Dwergspanners determineer je in de eerste plaats op basis van vleugelkenmerken. Maar in sommige gevallen kan de vangstlocatie ook helpen. Hieronder worden een aantal soorten gerangschikt volgens leefgebied. Deze lijstjes zijn niet exhaustief.

Tuinen*

Streepjesdwergspanner
Gewone dwergspanner
Guldenroededwergspanner
Grijze dwergspanner
Egale dwergspanner
Groene dwergspanner
Fijnspardwergspanner
Voorjaarsdwergspanner
Zwartkamdwergspanner
V-dwergspanner

*De hier vermelde soorten komen ook veel buiten tuinen voor, maar zijn in tuinen de meest gemelde soorten.

Struweel

Guldenroededwergspanner
Loofboomdwergspanner
Fruitboomdwergspanner
Sleedoorndwergspanner
Eikendwergspanner
Bijvoetdwergspanner

Loofbossen

Voorjaarsdwergspanner
Eikendwergspanner
Lindedwergspanner
Drievlekdwergspanner
Vingerhoedskruiddwergspanner

Heide

Smalvleugeldwergspanner
Heidedwergspanner
Egale dwergspanner ('goossensiata')

Bloemrijke graslanden

Schermbloemendwergspanner
Hoornbloemdwergspanner
Zwartvlekdwergspanner
Duizendbladdwergspanner
Oranje dwergspanner
Heidedwergspanner
Beverneldwergspanner
Dwarsbanddwergspanner
Hengeldwergspanner (duinen)

Naaldbossen

Fijnspardwergspanner
Dennendwergspanner
Lariksdwergspanner
Spardwergspanner
Gallendwergspanner
Vroege dwergspanner

Braakland & bermen

Bijvoetdwergspanner
Meldedwergspanner
Egale dwergspanner
Oranje dwergspanner
Witvlakdwergspanner
Vlasbekdwergspanner

Kalkgraslanden & rotshellingen

Ogentroostdwergspanner
Heidedwergspanner
Schraallanddwergspanner
Grasklokjesdwergspanner
Kalkdwergspanner

Soortenregister

Wetenschappelijke namen

abbreviata, Eupithecia	46	indigata, Eupithecia	45	rufifasciata, Gymnoscelis	25
abietaria, Eupithecia	64	innotata, Eupithecia	48	satyrata, Eupithecia	33
absinthiata, Eupithecia	34	insigniata, Eupithecia	62	selinata, Eupithecia	61
actaeata, Eupithecia	59	intricata, Eupithecia	27	semigraphata, Eupithecia	58
analoga, Eupithecia	64	inturbata, Eupithecia	39	simpliciata, Eupithecia	43
assimilata, Eupithecia	35	irriguata, Eupithecia	62	sinuosaria, Eupithecia	6
cauchiata, Eupithecia	65	lanceata, Eupithecia	63	sparsata, Anticollix	67
centaureata, Eupithecia	57	laquaearia, Eupithecia	66	subfasciata, Eupithecia	30
chloerata, Pasiphila	70	lariciata, Eupithecia	32	subumbrata, Eupithecia	50
debiliata, Pasiphila	71	linariata, Eupithecia	51	succenturiata, Eupithecia	57
denotata, Eupithecia	65	millefoliata, Eupithecia	41	tantillaria, Eupithecia	28
dodoneata, Eupithecia	47	nanata, Eupithecia	49	tenuiata, Eupithecia	38
egenaria, Eupithecia	63	phoeniceata, Eupithecia	67	tripunctaria, Eupithecia	29
exiguata, Eupithecia	44	pimpinellata, Eupithecia	37	tresignaria, Eupithecia	60
expallidata, Eupithecia	36	plumbeolata, Eupithecia	54	valerianata, Eupithecia	53
extraversaria, Eupithecia	59	pulchellata, Eupithecia	52	v-ata, Chloroclystis	68
goossensiata, Eupithecia	36	pusillata, Eupithecia	40	venosata, Eupithecia	66
haworthiata, Eupithecia	56	pygmaeata, Eupithecia	55	virgaureata, Eupithecia	31
icterata, Eupithecia	42	rectangulata, Pasiphila	69	vulgata, Eupithecia	26
impurata, Eupithecia	58				

Soortenregister

Nederlandse namen

Beverneldwergspanner	37	Grasklokjesdwergspanner	58	Schraallanddwergspanner	59
Bijvoetdwergspanner	48	Grijze dwergspanner	30	Silenedwergspanner	66
Bosbesdwergspanner	71	Groene dwergspanner	69	Sleedoorndwergspanner	70
Bosrankdwergspanner	56	Guldenroededwergspanner	31	Smalvleugeldwergspanner	49
Christoffelkruidwergspanner	59	Heidedwergspanner	33	Spardwergspanner	64
Cipresdwergspanner	67	Hengeldwergspanner	54	Streepjesdwergspanner	27
Dennendwergspanner	45	Hoornbloemdwergspanner	55	‘Struikheidedwergspanner’	36
Drievlekdwergspanner	60	Hopdwergspanner	35	Valeriaandwergspanner	53
Duizendbladdwergspanner	41	Jeneverbesdwergspanner	40	V-dwergspanner	68
Dwarsbanddwergspanner	50	Kalkdwergspanner	58	Vingerhoedskruidwergspanner	52
Egale dwergspanner	34	Klokjesdwergspanner	65	Vlasbekdwergspanner	51
Eikendwergspanner	47	Kruiskruidwergspanner	36	Voorjaarsdwergspanner	46
Eppedwergspanner	61	Lariksdwergspanner	32	Vroege dwergspanner	63
Esdoorndwergspanner	39	Lindedwergspanner	63	Wederikdwergspanner	67
Fijnspardwergspanner	28	Loofboomdwergspanner	44	Wilgendwergspanner	38
Fruitboomdwergspanner	62	Meldedwergspanner		Witvlakdwergspanner	57
Gallendwergspanner	64	Ogentroostdwergspanner	66	Zoomdwergspanner	65
Ganzenvoetdwergspanner	6	Oranje dwergspanner		Zwartkamdwergspanner	25
Gemarmerde dwergspanner	62	Schermbloemdwergspanner	29	Zwartvlekdwergspanner	57
Gewone dwergspanner	26				

Dankwoord

Met dank aan

- Alle waarnemers die hun waarnemingen van dwergspanners, voorzien van foto's, doorgaven via www.waarnemingen.be, www.waarneming.nl en www.observation.org. Zonder deze invoerportalen had dit werk nooit voltooid kunnen worden.
- De fotografen: Tim Adriaens, Stijn Baeten, Marc Batsleer, Thijs Calu, Benjamin Christophe, Stéphane Claerebout (Cercle des Naturalistes de Belgique), Wim Declercq, Wim Decock, Davy De Groote, Dirk De Mesel, Heidi Dries, Simon Feys, Damien Gailly, Christophe Gruwier, Thomas Gyselinck, Bart Hanssens, Karen Hartog, Marc Herremans, Don Hodgers (MothsIreland), Maarten Jacobs, Leo Janssen, Remco Jousma, Lander Kestemont, Luc Knijnsberg, Koen Leysen, Jan Mees, Wouter Mertens, Régis Nossent, Willem Oosterhof, Adriaan Peeters, Stéphane Raison, Stijn Raymaekers, Ruben Recour, Maarten Schurmans, Dan Sloommaekers, Chris Snyers, Willem Steenge, Erik Toorman, Roel Uyttenbroeck, Frank Van de Meutter, Bert Van der Krieken, Hugo Van Doorslaer, Vic Van Dyck, Gert Van Heghe, Rita Vanhullebusch, Philippe Vanmeerbeek, Ruud Van Middelkoop, John Van Roosmalen, Pieter Vantieghem, Dirk Vantulder, Jan Van Uytvanck, Guy Van Vlierden, Tom Vermeulen, Robin Vermeylen & Paul Wouters/Marianne Horemans.
- Wolfgang Wagner voor de toestemming voor het gebruik van de foto van *E. actaeata*, *E. denotata*, *E. extraversaria* en *E. impurata* (www.pyrgus.de) en Daniel Bolt voor de foto's van *E. analoga* en *E. cauchiata* (www.euroleps.ch).
- André Schulten voor het aanleveren van een handig powerpoint-sjabloon.
- Tom Sierens, Guido De Prins, Ben Kruijsen en Davy De Groote voor hun inbreng en constructieve opmerkingen bij een ontwerpversie van dit document.

Referenties

- Agassiz D. (red.) 1981. An identification guide to British pugs. British Entomological and Natural History Society.
- Ellis W.N, Groenendijk D., Groenendijk M.M. e.a. 2013. Nachtvinders belicht. Dynamisch, belangrijk, bedreigd. De Vlinderstichting, Wageningen en Werkgroep Vlinderfaunistiek, Leiden.
- Leraut P. 2009. Moths of Europe Vol. II Geometrid moths. NAP Editions (platen p. 110-122).
- Mironov V. 2003. Larentiinae II (Perizomini & Eupitheciini). – in: A. Hausmann (ed.): The Geometrid Moths of Europe 4: 1-463.
- Riley A.M. & Prior G. 2003. British and Irish Pug moths – a guide to their identification and biology. BRILL, 260pp.
- Waring P. & Townsend M. Nachtvinders. De nieuwe veldgids voor Nederland en België. Kosmos uitgevers, 447pp.
- Weigt H.-J. 2006. Die Blütenspanner Mitteleuropas erkennen und bestimmen. Eigen uitgave, 131 pp.
- <http://pyrgus.de/>
- <http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Schmetterlingsfamilien>
- <http://www.vlindernet.nl/>
- <http://www.phegea.org/>
- www.euroleps.ch
- <http://ukmoths.org.uk/>